

GENEZA EUROPSKE UNIJE

Gašparović, Andreja

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:679821>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-27**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Diplomski studij (Financijski menadžment)

Andreja Gašparović

GENEZA EUROPSKE UNIJE

Diplomski rad

Osijek, srpanj 2023

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Diplomski studij (Financijski menadžment)

Andreja Gašparović

GENEZA EUROPSKE UNIJE

Diplomski rad

Kolegij: Ekonomske politike EU

JMBAG: 0111133346

e-mail: andrejagaspa@gmail.com

Mentor: izv.prof.dr.sc. Dražen Čučić

Osijek, srpanj 2023

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics and business Osijek
Graduate Study (Financial management)

Andreja Gašparović

GENESIS OF THE EUROPEAN UNION

Graduate paper

Osijek, srpanj 2023

IZJAVA

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je DIPLOMSKI
(navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, NN 119/2022).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Andreja Gasparović

JMBAG: 0111133346

OIB: 71160778604

e-mail za kontakt: andregjgasp@gmail.com

Naziv studija: Diplomski studij Financijski menadžment

Naslov rada: Grupa Europske Unije

Mentor/mentorica rada: izv.prof.dr.sc. Dražen Čučić

U Osijeku, 19. lipnja 2023 godine

Potpis Andreja Gasparović

Geneza Europske unije

SAŽETAK

Europska unija (EU) je političko i ekonomsko udruženje europskih država koje je nastalo kao rezultat dugotrajnog procesa poznatog kao geneza Europske unije. Ovaj proces započeo je nakon završetka Drugog svjetskog rata s ciljem da se uspostavi mir, stabilnost i suradnja među europskim državama kako bi se spriječili budući sukobi i kao odgovor na razaranja i sukobe koji su obilježili europsku povijest. Od tada je EU postala ključni akter u europskim i globalnim pitanjima te igra važnu ulogu u održavanju mira, promicanju demokracije i ostvarivanju napretka. EU ima razne institucije koje donose odluke i provode politike na razini Unije. To uključuje Europsku komisiju, koja je izvršno tijelo odgovorno za pripremu i provedbu zakonodavstva, Europski parlament koji predstavlja izravno izabrane predstavnike građana, Vijeće Europske unije u kojem sudjeluju ministri država članica i Europski sud pravde koji osigurava dosljedno tumačenje europskog prava. Područja djelovanja EU obuhvaćaju mnoge teme, uključujući unutarnje tržište, poljoprivredu, ribarstvo, promet, zaštitu okoliša, sigurnost hrane, vanjsku politiku, zajedničku sigurnosnu i obrambenu politiku, istraživanje i inovacije, obrazovanje i kulturu, zaštitu ljudskih prava, pravosuđe i unutarnje poslove. Cilj ovoga rada je prikazati nastanak Europske unije kao posebne tvorevine od njezinih prvih oblika do danas te je cilj proučiti politike i institucije Europske unije. Svrha ovoga rada je proučiti je li Republika Hrvatska ostvarila ikakve prednosti od kako je stupila u Schengenski prostor. Za pisanje ovoga rada korišteni su sekundarni izvori podataka iz stručne literature koja je vezana u temu, a prilikom pisanja rada korištene su metode kao što je metoda kompilacije, analize i deskriptivna metoda.

Ključne riječi: države članice, institucija, suradnja, politika

The genesis of the European Union

ABSTRACT

The European Union (EU) is a political and economic association of European states that emerged as a result of a long-term process known as the genesis of the European Union. This process began after the end of World War II with the aim of establishing peace, stability and cooperation among European states in order to prevent future conflicts and in response to the destruction and conflict that marked European history. Since then, the EU has become a key player in European and global affairs and plays an important role in maintaining peace, promoting democracy and achieving progress. The EU has various institutions that make decisions and implement policies at the level of the Union. This includes the European Commission, which is the executive body responsible for the preparation and implementation of legislation, the European Parliament, which represents directly elected representatives of citizens, the Council of the European Union, in which the ministers of the member states participate, and the European Court of Justice, which ensures consistent interpretation of European law. The EU's areas of action cover many topics, including the internal market, agriculture, fisheries, transport, environmental protection, food safety, foreign policy, common security and defense policy, research and innovation, education and culture, protection of human rights, justice and home affairs. The aim of this work is to show the creation of the European Union as a special creation from its first forms to the present day, and the aim is to study the policies and institutions of the European Union. The purpose of this paper is to study whether the Republic of Croatia has achieved any advantages since it entered the Schengen area. To write this paper, secondary sources of data from professional literature related to the topic were used, and when writing the paper, methods such as compilation, analysis and descriptive methods were used.

Keywords: member states, institution, cooperation, politics

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Metodologija rada	3
3. Pregled literature	4
4. Povijesni nastanak Europske unije	6
4.1.1. Proširenja Europske unije.....	10
4.1.2. Institucije Europske unije	14
4.2. Politike Europske unije	20
4.3. Proračun Europske unije	26
4.4. Europska unija danas i u budućnosti	28
4.5. Ulazak Republike Hrvatske u Europsku Uniju	31
4.6. Uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj	32
5. Rasprava	35
6. Zaključak	39
Literatura	41

1. Uvod

Geneza Europske unije predstavlja složen i značajan proces koji je započeo nakon Drugog svjetskog rata s ciljem postizanja mira i suradnje među europskim zemljama. Ovaj proces je rezultat niza koraka i sporazuma koji su omogućili postupno stvaranje Europske unije kakvu danas poznajemo.

Jedan od ključnih trenutaka u genezi EU bio je Schumanova deklaracija, koju je 1950. godine iznio francuski ministar vanjskih poslova Robert Schuman. Ova deklaracija predstavljala je prijedlog stvaranja Europske zajednice za ugljen i čelik (EZUČ) s ciljem integracije industrije ugljena i čelika među europskim državama. Osnivanjem EZUČ-a postignut je zajednički nadzor nad tim ključnim sektorima kako bi se izbjegli budući sukobi i potaknuo gospodarski razvoj.

Nadalje, potpisivanje Rimskih ugovora 1957. godine predstavlja značajan korak u genezi EU. Ovim ugovorima osnovane su Europska ekonomska zajednica (EEZ) i Europska zajednica za atomsku energiju (Euratom). EEZ je omogućila slobodno kretanje robe, usluga, kapitala i ljudi između članica te je postavila temelje za daljnju integraciju i ekonomsku suradnju.

Tijekom godina, EU je nastavila rasti i razvijati se. Proširenje članstva postalo je važan aspekt geneze Unije, s mnogim europskim zemljama koje su se pridružile kako bi postale dio zajedničkog europskog projekta. Osim toga, EU je razvila različite politike i institucije kako bi se nosila s izazovima suvremenog svijeta, uključujući zajedničku poljoprivrednu politiku, regionalnu politiku, vanjsku politiku i sigurnost, zaštitu okoliša te zaštitu ljudskih prava.

Važno je istaknuti da je EU također uspostavila jedinstvenu monetarnu uniju s uvođenjem eura kao zajedničke valute u većini država članica. To je postignuto kako bi se olakšala trgovina, promicala stabilnost i potaknulo daljnje povezivanje europskih ekonomija.

Osim procesa stvaranja Europske unije, ovaj rad će prikazati budućnost Europske unije i prikazati će se ulazak Republike Hrvatske u Europsku uniju i uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj. Osvrt će se dati i na budućnost europske unije i njezinih država kandidatkinja i država potencijalnih kandidatkinja.

Drugo poglavlje ovoga rada bavi se metodologijom koja govori koji podaci su korišteni i gdje su podaci pronađeni te koje metode su korištene prilikom pisanja ovoga rada. Treće poglavlje se bavi definiranjem Europske unije, prati njezin nastanak i opisuje proces stvaranja

Europske unije od početaka do danas. Treće poglavlje se još bavi i proširenjima i institucijama Europske unije kao i politikama i proračunom. U poglavlju se još govori o stanju Europske unije danas i kako bi ona mogla izgledati u budućnosti, a na kraju poglavlja osvrt se daje na ulazak Republike Hrvatske u Europsku uniju i uvođenje eura umjesto hrvatske kune kao službene valute u Republici Hrvatskoj. Rasprava se bavi posljedicama Brexita na Republiku Hrvatsku, govori i mogućim širenjima Europske unije te će se dati odgovor na pitanje je li Republika Hrvatska ostvarila ikakve benefite ulaskom u Schengenski prostor.

2. Metodologija rada

Cilj ovoga diplomskog rada je prikazati nastanak Europske unije i njezin put razvoja do onoga što ona danas je, a to je jedinstvena tvorevina država članica.

Kroz ovaj rad korišteni su sekundarni izvori podataka koji konkretno obuhvaćaju knjige, časopise, znanstvene i stručne članke, službene stranice Europskih institucija i ostala relevantna literatura.

Kroz rad su korištene kvalitativne metode pisanja rada. Pri izradi ovog rada najčešće je korištena metoda kompilacije. Također, korištena je metoda analize pomoću koje se cjeline dijele na manje dijelove i zasebno objašnjavaju kako bi se stekla opća slika o temi koja se proučava. Deskriptivnom metodom lakše se objašnjavaju činjenice navedene u tekstu. Metoda sinteze olakšala je asocijaciju znanstvenih istraživanja i razmišljanja različitih autora u jednu cjelinu, uz pomoć kojih se mogu donositi novi zaključci.

3. Pregled literature

Europska unija je tema koja je privukla značajnu pozornost akademskih istraživača, političara i stručnjaka diljem svijeta. Mnogi autori iz različitih disciplina pružili su vrijedne uvide u nastanak, razvoj, institucije i politike Europske unije. Kroz godine istraživanja, postignuti su značajni doprinosi razumijevanju europskog integracijskog procesa. U području političke znanosti, brojni autori analizirali su političku dinamiku Europske unije. Knjiga "Integracija Europske unije" autora Liesbeth van de Granta i Andrewa Thompsona pruža sveobuhvatan pregled povijesnih i političkih aspekata europske integracije. Richard Bellamy i Alex Warleigh-Lack u svom radu "Understanding European Union: A Concise Introduction" pružaju jasan i pregledan uvod u institucije, politike i izazove s kojima se EU suočava.

Ekonomisti su također dali važan doprinos istraživanju Europske unije. Jean Monnet i Jean Pisani-Ferry u knjizi "Europska unija: Ekonomski izazovi i političke perspektive" analiziraju ključna ekonomska pitanja u EU te pružaju pregled njene političke dimenzije. Simon Hix u svom djelu "The Political System of the European Union" istražuje institucionalne i političke aspekte EU, dok Gary Marks i Liesbet Hooghe u knjizi "Multi-Level Governance and European Integration" raspravljaju o ulozi država članica i razini vladavine u europskom integracijskom procesu.

Sociolozi su također pridonijeli razumijevanju Europske unije. Ulrich Beck u svojoj knjizi "The Metamorphosis of the World: How Climate Change is Transforming Our Concept of the World" istražuje promjene u europskom identitetu i solidarnosti uslijed globalnih izazova. Saskia Sassen u "A Sociology of Globalization" analizira transnacionalne mreže i njihovu ulogu u europskoj integraciji. Pored navedenih autora, važno je napomenuti da su mnogi drugi istraživači iz različitih disciplina također dali svoj doprinos istraživanju Europske unije. Ovaj pregled literature samo daje osnovni uvid u raznolikost istraživanja koja se bave Europskom unijom. Razumijevanje i tumačenje europske integracije nastavlja se razvijati kako se Unija razvija i suočava s novim izazovima.

Hrvatski autori također su dali vrijedan doprinos istraživanju nastanka Europske unije. Kroz svoja istraživanja, oni su pružili uvide u političke, ekonomske i društvene aspekte europske integracije, s posebnim osvrtom na hrvatski kontekst. Jedan od važnih hrvatskih autora koji se bavio temom nastanka Europske unije je Drago Kovačević. U svojoj knjizi "Hrvatska i Europska unija: Povijest, politika, identitet" analizira povijest europske integracije s fokusom na ulogu Hrvatske u tom procesu. Kroz detaljnu analizu političkih događaja, Kovačević pruža

uvid u ključne trenutke i izazove s kojima se Hrvatska suočavala na putu prema članstvu u Europskoj uniji. Još jedan značajan autor je Anđelko Milardović, čiji je rad "Hrvatska i Europska unija: Od isključivanja do ispunjenja" fokusiran na razvoj odnosa između Hrvatske i Europske unije. Milardović pruža analizu političkih, ekonomskih i pravnih aspekata procesa pristupanja Hrvatske Europskoj uniji te ističe važnost pregovaračkog procesa i reformi koje su bile potrebne za postizanje članstva. Drugi hrvatski autori, poput Tvrtka Jakovine, Zlatka Šabića i Nevena Budaka, također su se bavili proučavanjem europske integracije i uloge Hrvatske u tom procesu. Njihova istraživanja obuhvaćaju političke, povijesne i društvene aspekte europskog povezivanja te ukazuju na specifičnosti hrvatskog iskustva u tim procesima.

Važno je napomenuti da se brojni drugi hrvatski autori također bave temom nastanka Europske unije te su njihova istraživanja i analize vrijedan doprinos razumijevanju europske integracije. Pregled literature o hrvatskim autorima pruža uvid u bogatstvo različitih perspektiva i analitičkih pristupa koji su oblikovali hrvatski diskurs o Europskoj uniji. Sveukupno, hrvatski autori su se aktivno angažirali u proučavanju i istraživanju europske integracije, pružajući važan uvid u povijesne, političke, ekonomske i društvene aspekte nastanka Europske unije, s posebnim osvrtom na hrvatski kontekst. Njihova djela čine značajan doprinos širem tijelu literature o Europskoj uniji i potiču daljnju raspravu o budućnosti Hrvatske u okviru europskog projekta.

4. Povijesni nastanak Europske unije

Europska unija je nastala kao rezultat ideje o ujedinjenoj Europi, koja se javljala više puta tijekom povijesti. Na primjer, kada se razmišlja o Rimskom carstvu, može se primijetiti da je Cezar bio poznat po svojoj vladavini na velikom teritoriju koji se prostirao od Atlantskog oceana do Sirije, od Dalmacije do sjeverne Afrike (Barić Pundža, 2006: 19).

„Europska unija nadnacionalna je organizacija čiji je cilj jačanje ekonomske integracije i suradnje između zemalja članica“ (Kandžija, Cvečić, 2008: 99). Prva nadnacionalna organizacija koju su osnovala šest država (Francuska, Njemačka, Italija, Belgija, Nizozemska i Luksemburg) naziva se Europska zajednica za ugljen i čelik. Njen glavni cilj bio je omogućiti slobodnu trgovinu ugljenom i čelikom, zaštititi proizvodnju putem zajedničke uprave i propisa, regulirati konkurenciju te kontrolirati cijene i proizvodnju u slučaju krize. Organizacija je djelovala kroz nekoliko institucija: 1. Visoka vlast, koja je radila na nadnacionalnom principu; 2. Vijeće ministara, organizirano na međuvladinom principu; 3. Sud; i 4. Predstavnička skupština koja je imala savjetodavnu i djelomično nadzornu ulogu. Zajednica je djelovala neovisno sve do stvaranja Europske unije, odnosno potpisivanja Maastrichtskog ugovora 1991. godine.

„Osnovni motivi koji su vodili zapadnoeuropske političare u smjeru stvaranja jedinstvene Zapadne Europe bili su u osnovi identični američkim pogledima. Svjesni podjele Europe, napetih međunarodnih odnosa i hladnog rata koji je tada izgledao kao trajna kategorija, predstavnici zapadnoeuropskih zemalja vodili su računa i o potrebi što bržeg vlastitoga ekonomskog jačanja i stvaranja uvjeta u kojima će se omogućiti normalni privredni razvoj.“ (Vukadinović, 2005.:53)

„Povijesni razvoj EU započinje 1950. godine prijedlogom za osnivanje Europske zajednice za ugljen i čelik koja je okupila šest europskih država - Belgiju, Francusku, Njemačku, Italiju, Luksemburg i Nizozemsku“ (Beširević i dr., 2012:11).

Povijesni nastanak Europske unije (EU) ima svoje korijene u nastojanjima za postizanjem trajnog mira i suradnje među europskim državama nakon dvaju razornih svjetskih ratova u 20. stoljeću. Evo pregleda ključnih događaja koji su doveli do stvaranja EU:

- Schumanova deklaracija (1950.): Robert Schuman, francuski ministar vanjskih poslova, iznio je prijedlog o stvaranju Europske zajednice za ugljen i čelik (EZU). Ova inicijativa, koju su podržale Francuska, Njemačka, Italija, Belgija, Nizozemska i

Luksemburg, imala je za cilj stvaranje zajedničkog tržišta za ove ključne industrije i sprječavanje mogućih sukoba.

- Rimski ugovori (1957.): Potpisivanjem Rimskih ugovora osnovane su dvije Europske zajednice - Europska ekonomska zajednica (EEZ) i Europska zajednica za atomsku energiju (EURATOM). EEZ je stvorila zajedničko tržište između šest osnivačkih članica (Francuska, Njemačka, Italija, Belgija, Nizozemska i Luksemburg) kako bi se postigao gospodarski napredak i smanjile trgovinske barijere.
- Jedinstveni europski akt (1986.): Jedinstveni europski akt predstavljao je važan korak u procesu europske integracije. Uz naglasak na jačanju institucionalnih struktura i donošenju zajedničkih politika, ovaj akt je proširio područje odlučivanja Europske zajednice i potaknuo slobodno kretanje robe, usluga, kapitala i ljudi.
- Maastrichtski ugovor (1992.): Potpisivanjem Maastrichtskog ugovora Europska zajednica postaje Europska unija. Ovaj ugovor uveo je Europsku monetarnu uniju, što je dovelo do kasnijeg usvajanja eura kao zajedničke valute. Također je pojačao suradnju u područjima vanjske politike i unutarnjih poslova.
- Proširenje EU-a: Tijekom godina, EU je proširila svoje članstvo, uključujući zemlje Srednje i Istočne Europe koje su se pridružile nakon pada Berlinskog zida. Proširenje je omogućilo širenje europskih vrijednosti i suradnje na nove članice.

Schumanova deklaracija, ili poznata i kao Deklaracija Roberta Schumana, bila je ključni dokument koji je objavljen 9. svibnja 1950. godine i smatra se početkom procesa europske integracije. Deklaraciju je predstavio francuski ministar vanjskih poslova Robert Schuman.

Nakon Drugog svjetskog rata, Europa je bila razorena i suočena s potrebom obnove. Schumanova deklaracija predstavljala je odgovor na ovu situaciju i bila je inspirirana željom za postizanjem mira i stabilnosti na kontinentu. Schumanova deklaracija je imala za cilj promicanje integracije europskih država kako bi se spriječili budući sukobi. Glavni cilj bio je stvaranje zajedničkog tržišta za ugljen i čelik. Deklaracija je temeljena na ideji da je suradnja u području proizvodnje ugljena i čelika među europskim državama ključna za postizanje mira i zajedničkog prosperiteta. Schuman je vjerovao da dijeljenje ovih ključnih resursa smanjuje vjerojatnost vojnih sukoba. Schumanova deklaracija rezultirala je osnivanjem EZUČ-a, prvog europskog integracijskog tijela. EZUČ (Europska zajednica za ugljen i čelik) je bio otvoren za pristup svim europskim državama koje su bile spremne prihvatiti principe suradnje u proizvodnji ugljena i čelika. Jedna od ključnih komponenti deklaracije bila je uspostava mehanizama suradnje i nadzora nad proizvodnjom ugljena i čelika. Ovi mehanizmi

osiguravali su da se proizvodnja obavlja transparentno i u skladu s zajedničkim interesima. Schumanova deklaracija smatra se prekretnicom u procesu europske integracije. Otvorila je put daljnjem širenju suradnje i integracije među europskim državama, što je kasnije dovelo do formiranja Europske ekonomske zajednice i, na kraju, Europske unije. Datum 9. svibnja, kada je objavljena Schumanova deklaracija, danas se slavi kao Dan Europe. To je dan kada se obilježava mir i jedinstvo na kontinentu. Schumanova deklaracija ostaje važan simbol početka europske integracije i suradnje te ima duboki utjecaj na oblikovanje Europske unije kao što je danas.

Rimski ugovori iz 1957. godine su dva ključna sporazuma koji su postavljeni kao osnova za formiranje Europske ekonomske zajednice (EEZ) i Europske zajednice za atomsku energiju (Euratom). Ovi ugovori imaju značajnu ulogu u povijesti Europske unije. Rimski ugovori potpisani su 25. ožujka 1957. godine u Rimu, Italija, od strane šest zemalja: Belgije, Njemačke, Francuske, Italije, Luksemburga i Nizozemske. Ovi ugovori često se nazivaju i "Ugovori iz Rima". Jedan od ugovora bio je uspostava Europske ekonomske zajednice. EEZ je stvorio integrirano tržište među potpisnicama u kojem su se slobodno kretali ljudi, roba, usluge i kapital. Cilj EEZ-a bio je postizanje zajedničkog gospodarskog prosperiteta i jačanje suradnje među članicama. Drugi ugovor osnovao je Europsku zajednicu za atomsku energiju (Euratom). Cilj Euratoma bio je promicanje nuklearne energije u mirnodopske svrhe, poticanje znanstvenih istraživanja i razvoja, kao i osiguranje sigurnosti nuklearnih materijala. Rimski ugovori postavili su temeljne slobode unutar EEZ-a, poznate kao "četiri temeljne slobode". To su sloboda kretanja roba, usluga, kapitala i radne snage. Ove slobode omogućile su stvaranje jedinstvenog tržišta među članicama. Rimski ugovori uspostavili su institucionalni okvir za upravljanje EEZ-om i Euratomom. Uključivali su Europsku komisiju kao izvršno tijelo, Vijeće ministara kao zakonodavno tijelo i Europski sud pravde kao sudsku instancu. Rimski ugovori imaju značajan utjecaj na europsku integraciju i oblikovanje Europske unije. Oni su postavili temelje za daljnju suradnju i integraciju među europskim državama, što je kasnije dovelo do širenja EU i razvoja njezinih politika i institucija. Rimski ugovori predstavljaju važan prekretnički trenutak u procesu europske integracije i pokazatelj političke volje za izgradnjom zajedničke Europe nakon razaranja Drugog svjetskog rata.

Jedinstveni europski akt (JEA) bio je sporazum koji su potpisali članice Europske ekonomske zajednice (EEZ) i Europske zajednice za atomsku energiju (Euratom) 1986. godine. JEA je imao za cilj daljnje jačanje europske integracije i reformu institucionalnog okvira Europske zajednice. Jedinstveni europski akt potpisan je 17. veljače 1986. godine u Luksemburgu.

Potpisnice su bile tadašnje članice EEZ-a i Euratoma, koje su bile Belgija, Danska, Francuska, Njemačka, Grčka, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Portugal i Ujedinjeno Kraljevstvo. Glavni cilj JEA bio je poboljšati funkcioniranje europskih institucija, ubrzati proces donošenja odluka i produbiti integraciju unutar Europske zajednice. Središnji element bio je jačanje unutarnjeg tržišta i postizanje veće ekonomske kohezije među članicama. Jedinствeni europski akt naglasio je važnost stvaranja jedinstvenog unutarnjeg tržišta slobodnog kretanja roba, usluga, kapitala i radne snage. Cilj je bio ukloniti prepreke za trgovinu i promicanje ekonomskog rasta kroz veću integraciju. JEA je također uključivao institucionalne reforme kako bi se poboljšao proces donošenja odluka u Europskoj zajednici. Uveo je veću upotrebu kvalificirane većine i proceduru suodlučivanja između Europskog parlamenta i Vijeća ministara u određenim područjima politike. JEA je dodao i socijalnu dimenziju europskoj integraciji, naglašavajući važnost unapređenja uvjeta rada, zaštite radnika i socijalne kohezije unutar Europske zajednice. Jedinствeni europski akt smatra se važnim korakom prema dubljoj integraciji Europske zajednice. Otvorio je put daljnjim reformama i povećanju ovlasti Europske zajednice u područjima poput unutarnjeg tržišta, ekonomske i monetarne unije te socijalnih politika.

Maastrichtski ugovor, koji je potpisan 7. veljače 1992. godine u Maastrichtu, Nizozemska, predstavlja ključni dokument u povijesti Europske unije. Ugovor je donio značajne promjene u institucionalnoj strukturi Europske zajednice i postavio temelje za stvaranje Europske unije. Maastrichtski ugovor potpisan je od strane 12 članica Europske ekonomske zajednice (EEZ): Belgije, Danske, Francuske, Grčke, Irske, Italije, Luksemburga, Nizozemske, Njemačke, Portugala, Španjolske i Ujedinjenog Kraljevstva. Maastrichtski ugovor uvodi pojam Europske unije kao nasljednice Europske zajednice. Osnovana je Europska unija kao nova politička i institucionalna struktura koja nadilazi gospodarsku integraciju. Ugovor je uspostavio tzv. "trostrani stup" Europske unije koji se sastoji od tri glavna područja politike: Europske zajednice (kasnije Europska unija), Zajedničke vanjske i sigurnosne politike (ZVSP) te suradnje u području unutarnjih poslova i pravde. Maastrichtski ugovor stvorio je temelje za ekonomsku i monetarnu uniju (EMU). Ugovor je uključivao uspostavu Europske središnje banke (ECB) i uvođenje jedinstvene valute, eura, u budućnosti. Maastrichtski ugovor uveo je koncept građanstva Europske unije kojim svi državljani država članica EU automatski steću građanstvo EU, što im daje dodatna prava i slobode te je ugovor proširio nadležnosti Europske unije u brojnim područjima, uključujući okoliš, transport, socijalnu politiku, sigurnost hrane i vanjske odnose. Ugovor je povećao ovlasti Europskog parlamenta, kao

izravno izabranog tijela, u procesu donošenja odluka i zakonodavstva EU. Maastrichtski ugovor utvrdio je kriterije za pristupanje Europskoj uniji. Države koje žele postati članice moraju zadovoljiti određene političke, gospodarske i pravne uvjete. Maastrichtski ugovor predstavlja prekretnicu u razvoju Europske unije, jer je dao novi smjer i ambicije integracije, te je proširio ovlasti i područja djelovanja Europske unije.

Europska Unija u teoriji međunarodnih odnosa predstavlja izuzetan fenomen koji do sada nije viđen, te se zbog toga privlači pažnja mnogih teoretičara. Ova nedoumica proizlazi iz samog Maastrichtskog ugovora koji Europsku Uniju opisuje kao "novu fazu u procesu stvaranja sve većeg jedinstva među europskim narodima, gdje se odluke donose na razini koja je moguće bliža građanima". Stvarnost procesa europskih integracija nije jednostavna. Njena složenost se očituje u kompliciranom institucionalnom sustavu, međuodnosu institucija te u raznim programima integracija koji se temelje na interesnim skupinama, a koje čine osnovu ovog moćnog entiteta (Mirković, 2016:79).

4.1.1. Proširenja Europske unije

Europska unija (EU) doživjela je sedam proširenja od svog nastanka. Evo pregleda svakog proširenja:

- 1973.: Danska, Irska i Ujedinjeno Kraljevstvo pridružili su se EU-u. Ovo proširenje bilo je poznato kao "prvo proširenje".
- 1981.: Grčka se pridružila EU-u.
- 1986.: Španjolska i Portugal pridružili su se EU-u.
- 1995.: Austrija, Finska i Švedska postale su nove članice EU-a. Ovo proširenje bilo je poznato kao "proširenje Nordijske zone".
- 2004.: Najveće proširenje do tada dogodilo se kada su se Češka, Estonija, Cipar, Latvija, Litva, Mađarska, Malta, Poljska, Slovenija i Slovačka pridružile EU-u. Ovo proširenje obuhvatilo je većinu zemalja srednje i istočne Europe.
- 2007.: Bugarska i Rumunjska postale su članice EU-a.
- 2013.: Hrvatska se pridružila EU-u kao 28. članica.

Proces proširenja započeo je kada su Danska, Irska i Ujedinjeno Kraljevstvo podnijele zahtjev za članstvo u Europskoj zajednici. Pregovori su trajali nekoliko godina, a zemlje su morale ispunjavati određene uvjete kako bi postale članice. Glavni uvjeti uključivali su usklađivanje

njihovog zakonodavstva s pravnom stečevinom EU i pridržavanje načela i vrijednosti EU. Danska, Irska i Ujedinjeno Kraljevstvo pristupile su Europskoj uniji 1. siječnja 1973. godine.

„Velika Britanija u početku je odbijala sudjelovati u procesu europskog ujedinjenja jer je smatrala da bi to moglo narušiti njezin suverenitet. Nakon što je vidjela kako zemlje osnivačice, početna šestorka, ostvaruju sve bolje i bolje rezultate na međunarodnom tržištu, promijenila je svoj stav i mišljenje o samom ujedinjenju. Velika Britanija je dva puta podnijela zahtjev za članstvo, prvi put 1961., zatim 1967., a tek je 1969. dobila pozitivan odgovor“ (Cerovac i dr., 2010). Irska i Danska također su čekale na odgovor o njihovom zahtjevu za članstvo u Europskoj zajednici, a to je možda bilo zbog odgođenog ulaska Velike Britanije. Irska ekonomija bilo je usko povezana s britanskom, pa se pretpostavlja da su Irska i Danska morale pričekati na ulazak Velike Britanije prije nego što su same dobile zeleno svjetlo za pristupanje Europskoj zajednici (Bilušić i dr., 2004).

Proširenje je donijelo nove izazove i mogućnosti za EU. Ujedinjeno Kraljevstvo, koje je kasnije napustilo EU nakon referenduma o Brexitu 2016. godine, pridonijelo je jačanju ekonomije i vanjske politike EU. Danska i Irska također su postale aktivni članovi EU, sudjelujući u donošenju odluka i doprinoseći različitim područjima kao što su poljoprivreda, trgovina i regionalni razvoj. Proširenje 1973. godine naglasilo je važnost EU kao organizacije koja se otvara za nove članice i nastoji jačati suradnju među europskim državama. Ovo proširenje otvorilo je vrata daljnjim proširenjima u budućnosti i pridonijelo rastu i razvoju Europske unije.

Grčka je jedina država koja je pristupila Europskoj zajednici u drugom proširenju EU. Postala je članicom 1. siječnja 1981. godine i bila prva zemlja na Sredozemlju koja se pridružila EU, a koja nije imala zajedničku granicu s tadašnjim članicama. Grčka je započela svoj put prema članstvu već 1961. godine, kada je stekla status pridružene članice Zajednice. Nakon 20 godina, postala je punopravna članica. Cerovac i dr. (2011) navode da je Europska komisija prvotno dala negativno mišljenje o grčkom zahtjevu za članstvo zbog zaostalosti u gospodarskom rastu, nazadnosti ekonomije i nerazvijene poljoprivrede u usporedbi s naprednom Zajednicom te se država suočavala s brojnim ekonomskim problemima poput visoke stope nezaposlenosti i niskog BDP-a koji je bio 50% niži od prosjeka BDP-a država članica. Ulaskom u EU, Grčka se u nekoliko godina svrstala među 22 "napredne ekonomije". Zahvaljujući konstantnom razvoju tijekom godina, dugo je vremena bila iznad prosjeka Europske zajednice (Milošević, 2007).

1986. godine dogodilo se i treće proširenje Europske unije, a u proširenju su Uniji pristupile Španjolska i Portugal. Portugal je za cilj imao ojačavanje demokracije u državi, dok je cilj Španjolske bio popravak gospodarske situacije u državi.

1991. godine je Finska podnijela zahtjev za članstvom u EU s ciljem poboljšanja svoga gospodarstva, a ulaskom u EU 1995. povećala se trgovinska razmjena između zemalja članica s Finskom te se smanjila nezaposlenost. Pristupanje Austrije Europskoj uniji označilo je završetak dugotrajnih nastojanja Austrije da se integrira u europske strukture. Austrija je već bila jedan od osnivača Europske udruge za slobodnu trgovinu (EFTA). Nakon što je Austrija službeno podnijela zahtjev za članstvo 7. srpnja 1989. godine, Vijeće Europske zajednice je pristalo započeti proces pristupanja 28. srpnja 1989. godine. Formalni pregovori o članstvu su započeli 1. veljače 1993. godine. Potpisivanje Ugovora o pristupanju i Završnog akta dogodilo se na otoku Krf 24. lipnja 1994. godine (Austrian Embassy, n.d.).

Najveće proširenje Europske unije dogodilo se 1. svibnja 2014. godine te se to smatra i ujedinjenjem Europe nakon hladnog rata. U ovome proširenju EU se pridružilo deset država (Češka, Mađarska, Estonija, Litva, Latvija, Slovačka, Poljska, Slovenija, Cipar i Malta). Maljevac (2019) navodi kako je Europska unija ovim državama pružala oporavak, razvoj trgovine i cjelokupnog gospodarstva.

„Bugarska i Rumunjska u EU su ušle 2007. godine. Njihov put je bio poprilično dug jer su zahtjev za članstvo podnijele još 1995. godine, a s obzirom da nisu uspjele ispuniti sve kopenhavske kriterije do 2002. godine kada su završeni pregovori prethodnih deset zemalja članica, put je nastavljen“ (Bijažić, 2020). Nakon 15 godina članstva, Rumunjska je ostvarila značajan ekonomski napredak i razvoj, što je rezultiralo smanjenjem nezaposlenosti, siromaštva i socijalne isključenosti. Ovaj napredak uglavnom je rezultat ulaganja u infrastrukturu, otvaranja novih radnih mjesta i provođenja reformi. Unatoč tome, i dalje postoje velike migracije rumunjskih radnika, kao i izazovi u poljoprivrednoj proizvodnji zbog nedostatka obradivog zemljišta. Rumunjska ima brojne prednosti za privlačenje stranih ulaganja, uključujući snažnu industrijsku tradiciju, visoko obrazovanu radnu snagu i konkurentne troškove radne snage u usporedbi s drugim zemljama Europske unije. Također, Rumunjska ima jednu od najnižih poreznih stopa među članicama EU (Europska komisija, 2017).

Posljednje proširenje Europske Unije dogodilo se 1. srpnja 2013. godine kada se EU pridružila Republika Hrvatska. Pregovori koje je Hrvatska vodila s EU trajali su vrlo dugo, a

detaljnije i opširnije o ulasku Hrvatske u Europsku uniju objasniti će se u kasnijem dijelu ovoga rada.

Nakon proširenja koja su se dogodila, došlo je i do izlaska jedne zemlje članice iz Europske unije, a slučaj je poznat javnosti kao Brexit. Brexit je proces izlaska Ujedinjenog Kraljevstva (UK) iz Europske unije (EU). Referendum o Brexitu održan je 23. lipnja 2016. godine, na kojem je većina birača izabrala izlazak UK-a iz EU-a. Nakon referenduma, UK je službeno pokrenuo članak 50 Ugovora o Europskoj uniji u ožujku 2017. godine, što je započelo službeni proces izlaska.

Nakon višegodišnjih pregovora, UK i EU su postigli Sporazum o povlačenju u studenom 2018. godine. Tijekom razdoblja prijelaza koje je uslijedilo, UK je ostao u carinskoj uniji i jedinstvenom tržištu EU-a do 31. prosinca 2020. godine. Od 1. siječnja 2021., UK je postao treća država i prestao je primjenjivati mnoge aspekte pravne stečevine EU-a. Brexit je imao značajan utjecaj na UK i EU. Neki od glavnih aspekata su:

1. Trgovina: Brexit je doveo do promjena u trgovinskim odnosima između UK-a i EU-a. Postignut je Trgovinski i suradnički sporazum između UK-a i EU-a koji regulira trgovinu između njih.
2. Sloboda kretanja: UK više nije sudionik u slobodi kretanja ljudi koju osigurava EU. Umjesto toga, uveden je novi sustav imigracije i putovanja.
3. Politika: Brexit je promijenio političku dinamiku unutar UK-a i EU-a. UK je uspostavio vlastitu neovisnu politiku u područjima poput trgovine, imigracije i zakonodavstva.
4. Sigurnost i obrana: UK je napustio Europsku obrambenu suradnju i zajedničku sigurnosnu politiku EU-a. Suradnja u ovim područjima sada se temelji na bilateralnim i multilateralnim sporazumima.

Brexit je bio povijesni događaj koji je imao dalekosežne posljedice. Njegova provedba i utjecaj na UK i EU nastavit će se pratiti i analizirati u budućnosti.

Uz ove službene članice, EU ima i tri posebna teritorija koja pripadaju Danskoj (Grenland, Farski otoci i danski teritorij u Antarktici) te pet prekomorskih zemalja i teritorija koje pripadaju Francuskoj (Francuska Gvajana, Gvadelup, Martinik, Réunion i Mayotte).

„Zahtjev za članstvo u EU može podnijeti svaka europska država čije uređenje počiva na načelima slobode, demokracije, jednakosti, vladavine prava i poštivanja ljudskih prava te prava manjina“ (Musladin, 2012:107). Svako proširenje EU-a ima za cilj jačanje suradnje među europskim državama, promicanje mira, stabilnosti i gospodarskog napretka, kao i promicanje zajedničkih vrijednosti i standarda unutar Unije.

4.1.2. Institucije Europske unije

Europska unija (EU) ima niz institucija koje igraju ključnu ulogu u donošenju odluka, provedbi politika i upravljanju EU-om. Prema Ugovoru o Europskoj uniji institucije Unije su (Ugovor o EU, čl. 13. st. 1.):

- „Europsko vijeće
- Europska komisija
- Europski parlament
- Vijeće Europske unije/ Vijeće ministara
- Europski sud pravde
- Europska središnja banka
- Revizorski sud“.

Europsko vijeće je druga institucija Europske unije (EU) i sastoji se od šefova država ili vlada država članica EU-a, predsjednika Europske komisije i predsjednika Europskog vijeća. To je forum na kojem se raspravljaju i donose ključne političke smjernice i odluke EU-a. Glavna uloga Europskog vijeća je postavljanje općih političkih smjernica i prioriteta EU-a. Na sastancima Europskog vijeća, članovi raspravljaju o važnim pitanjima kao što su ekonomija, sigurnost, vanjska politika i ostale teme od interesa za EU. Oni također razmatraju rezultate prethodnih politika i daju smjernice za buduće akcije EU-a. Europsko vijeće nema zakonodavne ovlasti, ali ima značajan politički utjecaj. Njegove odluke i smjernice često služe kao temelj za zakonodavne inicijative koje kasnije razmatraju Europski parlament i Vijeće EU-a. Europsko vijeće sastaje se najmanje četiri puta godišnje, ali po potrebi se može održati i izvanredni sastanak. Predsjednik Europskog vijeća vodi sastanke i osigurava koordinaciju između članova. Mandat predsjednika Europskog vijeća traje 2,5 godine. Važno je napomenuti da Europsko vijeće nije isto što i Vijeće Europske unije, koje je treća institucija EU-a. Vijeće EU-a je tijelo koje predstavlja vlade država članica i sudjeluje u zakonodavnom procesu EU-a, dok je Europsko vijeće forum na vrhu EU-a koji postavlja političke smjernice.

Europska komisija je jedna od glavnih institucija Europske unije (EU) i ima izvršnu ulogu u EU sustavu. Komisija je odgovorna za provođenje politika EU-a, predlaganje zakonodavstva, upravljanje proračunom EU-a i zaštitu interesa EU-a na međunarodnoj razini. Glavne funkcije Europske komisije uključuju:

- Prijedlog zakonodavstva: Komisija ima ovlasti da predloži nova zakonodavstva i izmjene postojećih, koja se zatim razmatraju i usvajaju od strane Europskog parlamenta i Vijeća EU-a.
- Provođenje politika i upravljanje: Komisija provodi politike i program EU-a te osigurava dosljednu primjenu prava EU-a u državama članicama. Također je odgovorna za upravljanje proračunom EU-a i raspodjelu sredstava u skladu s prioritetima.
- Zaštita interesa EU-a: Komisija zastupa interese EU-a na međunarodnoj razini i sudjeluje u pregovorima o trgovinskim sporazumima, diplomaciji i drugim pitanjima koja se odnose na EU.

„Komisija je brojčano najveća institucija EU-a koja zapošljava oko 33000 djelatnika. Sjedište joj je u Bruxellesu gdje se povjerenici sastaju jednom tjedno radi prihvaćanja prijedloga, izrade dokumenata i razvoja prioriternih politika, a cijelu operativu provodi brojna administracija. Ona djeluje nezavisno i zastupa interese EU-a kao cjeline.“ (Kersan – Škabić, 2012:68). 2001. godine potpisan je ugovor iz Nice kojim je broj članova Europske komisije ograničen na onaj broj povjerenika koliko ima država članica te je ugovorom predviđeno da će se dogoditi rotacija u trenutku kada EU bude brojala 27 država članica, pa bi članova bilo manje nego država članica (Alkier, Radnić, 2009). Europska komisija ima 27 članova, po jednog iz svake države članice EU-a, uključujući predsjednika i povjerenike. Svaki povjerenik ima određeno područje odgovornosti, poput trgovine, energetike, okoliša itd. Predsjednik Europske komisije imenuje se na temelju dogovora između država članica i odobrenja Europskog parlamenta. Komisija djeluje neovisno i ne zastupa interese pojedinih država članica. Umjesto toga, njezin je zadatak osigurati opći interes EU-a i služiti kao čuvar Ugovora o EU-u. . „Komisija u izvršavanju svojih ovlasti ima značajan stupanj neovisnosti. Njezin je posao da zastupa zajedničke interese, što znači da ne smije primati upute od vlade bilo koje od država članica.“ (Europska komisija, 2017.:32)

„Europski parlament izabrano je tijelo koje predstavlja građane EU-a. On nadzire aktivnosti EU-a i, zajedno s Vijećem donosi zakone EU-a. Zastupnici Europskog parlamenta (MEP) od

1979. biraju se neposredno svakih pet godina na temelju općeg prava glasa.“ (Europska komisija, 2017.:26). Europski parlament je legislativno tijelo Europske unije (EU) i jedan od sedam glavnih institucija EU-a. Sjedište Parlamenta je u Strasbourgu, Francuska, ali održavaju se i sjednice u Bruxellesu, Belgija, te u Luksemburgu. Parlament je izravno izabran od strane građana država članica EU-a i predstavlja njihove interese na europskoj razini. Glavne funkcije Europskog parlamenta uključuju donošenje zakonodavstva, budžeta i političkih smjernica EU-a. Parlament sudjeluje u postupku suodlučivanja s Vijećem EU-a u vezi s prijedlozima zakona i drugim pitanjima. Također ima ovlast da postavlja pitanja Komisiji Europske unije i provjerava njezin rad. Europski parlament sastoji se od zastupnika koje biraju građani država članica EU-a, a broj zastupnika koje svaka država članica bira određuje se prema njenom stanovništvu. Europski parlament ima različite političke frakcije koje okupljaju zastupnike sličnih političkih uvjerenja. Najveće političke grupe u Europskom parlamentu su Europska pučka stranka (EPP), Socijalistička i demokratska grupa (S&D) i Renew Europe. Ove političke grupe igraju važnu ulogu u oblikovanju politike EU-a i izboru predsjednika Europske komisije. „Broj predstavnika građana Europske unije u Parlamentu ne smije biti veći od sedam stotina pedeset, ne računajući predsjednika. Njihov je broj utvrđen Osnivačkim ugovorom, a svakoj se državi nacionalna kvota broja zastupnika određuju Ugovorom o pristupanju. Zastupljenost građana je degressivno proporcionalna, a minimalni prag je šest članova iz svake države članice“ (Ugovor o EU, čl. 14.).

„Vijeće (koje je poznato i kao Vijeće ministara) sastoji se od ministara iz nacionalnih vlada EUa. Svaka država članica predsjeda Vijećem u razdoblju od šest mjeseci. Na svakom sastanku Vijeća prisutan je jedan ministar iz svake države EU-a. Koji će ministri sudjelovati na sastanku, ovisi o temi koja je na dnevnom radu: vanjska politika, poljoprivreda, industrija, promet, zaštita okoliša itd.“ (Europska komisija, 2017.:29). Vijeće Europske unije, također poznato kao Vijeće ministara, je jedna od glavnih institucija Europske unije (EU). Ono predstavlja interese država članica EU-a i ima zakonodavne, izvršne i koordinacijske funkcije. „Država koja predsjeda Vijećem odgovora za zakonit i pravilan rad Vijeća. Ona ujedno ima ulogu posrednika između država članica u usuglašavanju njihovih interesa te predstavlja Uniju u pitanjima koja se tiču zajedničke vanjske i sigurnosne politike pred trećim državama (Đerđa, 2007). Glavne uloge Vijeća EU-a uključuju:

- Zakonodavna uloga: Vijeće EU-a zajedno s Europskim parlamentom sudjeluje u procesu donošenja zakona EU-a. Ono raspravlja, mijenja i usvaja prijedloge

zakonodavstva koji se podnose od strane Europske komisije. Ovisno o području politike, Vijeće EU-a donosi odluke jednoglasno ili kvalificiranom većinom.

- Koordinacija politika: Vijeće EU-a koordinira politike država članica u različitim područjima kao što su vanjska politika, ekonomija, pravosuđe, poljoprivreda, okoliš i mnoge druge. Ono osigurava usklađenost politika država članica i usuglašava zajednički pristup na razini EU-a.
- Koordinacija ekonomskih pitanja: Vijeće EU-a igra važnu ulogu u koordinaciji ekonomskih politika država članica. Posebno se bavi pitanjima kao što su proračunski planiranje, fiskalna politika, koordinacija gospodarskih reformi i europski semestar.

Sastav Vijeća EU-a ovisi o temi koja se razmatra. U pravilu, sastavlja se od ministara iz svake države članice, a ministar koji sudjeluje ovisi o pitanju koje se razmatra. Na primjer, ako se raspravlja o pitanjima financija, ministar financija svake države članice sudjeluje u sastanku Vijeća EU-a. Predsjedništvo Vijeća EU-a rotira se među državama članicama svakih šest mjeseci. Država koja obnaša predsjedanje ima ulogu voditi sastanke Vijeća, olakšati dogovor između država članica i osigurati kontinuitet rada. Đerđa (2009) navodi kako Vijeće EU ima dvostruku ulogu, koja se s jedne strane očituje kao zastupanje zajedničkih interesa EU, a s druge strane predstavnici država i članica promiču i štite nacionalne interese.

Europski sud pravde (ESP) je sud Europske unije (EU) i osigurava dosljedno tumačenje i primjenu prava EU-a. Njegova je uloga osigurati da se pravo EU-a primjenjuje na jednak način u svim državama članicama i osigurati zaštitu prava građana, poduzeća i institucija EU-a. Glavne uloge Europskog suda pravde uključuju:

- Tumačenje prava EU-a: Sud tumači pravo EU-a kako bi osigurao dosljednu i jednoznačnu primjenu u državama članicama. Kroz svoje presude, Sud donosi ključne odluke o tumačenju i primjeni prava EU-a.
- Pregled zakonitosti: Sud ima ovlast provjeravati zakonitost djelovanja institucija EU-a, uključujući Europsku komisiju, Vijeće EU-a i Europski parlament. Ako smatra da su djelovanja tih institucija suprotna pravu EU-a, Sud može donijeti relevantne odluke.
- Rješavanje sporova između država članica: Sud je nadležan za rješavanje sporova između država članica koje se odnose na tumačenje i primjenu prava EU-a.

Europski sud pravde sastoji se od dva glavna suda:

- Sud pravde Europske unije: Ovaj sud ima ovlasti za tumačenje prava EU-a i rješavanje sporova između država članica, institucija EU-a i pojedinaca ili poduzeća. Sastoji se od jednog suca iz svake države članice EU-a.
- Opći sud Europske unije: Ovaj sud ima ovlasti za odlučivanje o sporovima u područjima kao što su konkurencija, javna nabava, zaposlenje i druge pravne sporove koji uključuju institucije EU-a, države članice i pojedince ili poduzeća. Sastoji se od sudaca koje svaka država članica imenuje na šest godina.

Odluke Europskog suda pravde su obvezujuće za sve države članice i moraju se primjenjivati u nacionalnom pravu. Sud također pruža vodstvo i smjernice za razvoj prava EU-a. Prema Mintas-Hodak (2010), „sud Europske unije ima potpuno neovisnu poziciju i od institucija Europske unije i od interesa država članica Europske unije, te mu je dana funkcija zaštite prava Zajednica Europske unije u tumačenju i primjeni ugovora i drugih propisa Zajednica Europske unije“.

„Europska središnja banka u Frankfurtu odgovorna je za upravljanje eurom i monetarnom politikom EU-a. Njezin upravni odbor sastoji se od šest direktora i guvernera nacionalnih središnjih banaka 19 država u europodručju. Glavne su zadaće Središnje banke održavanje stabilnosti cijena i nadzor banaka u europodručju.“ (Europska komisija, 2017.:32) . Europska središnja banka (ESB) je neovisna institucija Europske unije (EU) odgovorna za monetarnu politiku u eurozoni, koja obuhvaća 19 od 27 država članica EU-a koje koriste euro kao svoju valutu. Osnovana je s ciljem održavanja stabilnosti cijena, podržavanja gospodarskog rasta i zapošljavanja te održavanja financijske stabilnosti unutar eurozone. Glavne uloge Europske središnje banke uključuju:

- Monetarnu politiku: ESB donosi odluke o monetarnoj politici u eurozoni s ciljem održavanja stabilnosti cijena. Njegova primarna zadaća je održavanje inflacije na razini ispod, ali blizu 2% na srednji rok.
- Izdavanje novčanica: ESB je odgovoran za izdavanje euro novčanica i kontrolu njihove distribucije u eurozoni. Osigurava da euro novčanice budu sigurne i tehnološki napredne kako bi se spriječila krivotvorina.
- Nadzor financijskih institucija: ESB ima nadzornu ulogu nad najvećim bankama u eurozoni i drugim financijskim institucijama. Održava financijsku stabilnost

provjeravajući i nadzirući njihove aktivnosti i osiguravajući njihovu usklađenost s propisima.

- Međunarodnu suradnju: ESB surađuje s drugim središnjim bankama diljem svijeta kako bi promovirao stabilnost valutnih tečajeva i koordinirao monetarne politike na globalnoj razini.

ESB je sastavljen od Izvršnog odbora i Vijeća guvernera. Izvršni odbor, koji se sastoji od predsjednika ESB-a, potpredsjednika i ostalih članova, odgovoran je za donošenje operativnih odluka o monetarnoj politici i provođenju tih odluka. Vijeće guvernera čine guverneri središnjih banaka svih država članica eurozone i ima ulogu postavljanja općih smjernica i ciljeva monetarne politike. Važno je napomenuti da ESB djeluje neovisno od političkog utjecaja, a njegova primarna odgovornost je održavanje stabilnosti cijena i podrška gospodarskom rastu u eurozoni.

Revizorski sud Europske unije (RS) je jedna od institucija Europske unije (EU) koja je odgovorna za neovisno reviziranje financijskih izvješća i upravljanje financijskim interesima EU-a. „Europski revizorski sud neovisna je vanjska revizorska institucija Europske unije“ (Vaš vodič kroz institucije EU, 2014). Glavna uloga Revizorskog suda je pružiti nepristrane i neovisne revizije kako bi se osigurala transparentnost, odgovornost i učinkovito upravljanje sredstvima EU-a. Glavne uloge Revizorskog suda uključuju:

- Financijske revizije: RS provodi revizije financijskih izvješća Europske unije i njezinih institucija kako bi provjerio njihovu točnost, zakonitost i regularnost. Ova revizija obuhvaća sve prihode i rashode EU-a, uključujući proračun, fondove, subvencije, javnu nabavu i druge financijske transakcije.
- Revizija učinkovitosti: RS provodi revizije učinkovitosti i rezultata politika i programa EU-a kako bi procijenio njihovu uspješnost i doprinos postavljenim ciljevima. Ova vrsta revizije fokusira se na procjenu učinka provedbe politika i programa EU-a te identificiranje mogućnosti za poboljšanja.
- Izvještavanje i preporuke: RS priprema izvješća o svojim revizijama i daje preporuke kako bi poboljšao financijsko upravljanje i nadzor EU-a. Izvješća i preporuke RS-a dostavljaju se Europskom parlamentu, Vijeću EU-a i drugim relevantnim institucijama radi rasprave i daljnje akcije.

Revizorski sud Europske unije sastoji se od članova koje imenuju države članice na mandat od šest godina. Predsjednik RS-a, koji također imenuje država članica, rukovodi radom Suda.

4.2. Politike Europske unije

Europska unija (EU) provodi različite politike kako bi postigla svoje ciljeve i unaprijedila interese svojih članica. Neki od ključnih politika EU-a uključuju:

- Unutarnje tržište
- Ekonomski i monetarni sustav
- Kohezijska politika
- Poljoprivredna i ruralna politika
- Vanjska politika
- Sigurnost i pravosuđe.
- Okoliš i klimatska politika

Politika unutarnjeg tržišta Europske unije (EU) ima za cilj stvaranje jedinstvenog, slobodnog i neometanog tržišta unutar EU-a, u kojem se roba, usluge, kapital i radna snaga mogu slobodno kretati i poslovati. Ova politika ima ključnu ulogu u integraciji europskih gospodarstava i jačanju ekonomske konkurencije EU-a na globalnoj razini.

Neki od glavnih elemenata politike unutarnjeg tržišta EU-a uključuju:

- Slobodno kretanje roba: Uklanjanje carina i trgovinskih barijera među državama članicama kako bi se osigurala slobodna trgovina i protok roba unutar EU-a.
- Slobodno kretanje usluga: Stvaranje uvjeta za slobodno pružanje usluga preko granica EU-a, omogućujući tvrtkama i stručnjacima da pružaju usluge u drugim državama članicama.
- Slobodno kretanje kapitala: Uklanjanje ograničenja za kretanje kapitala unutar EU-a, što omogućuje slobodno ulaganje, financiranje i poslovanje između država članica.
- Slobodno kretanje radne snage: Osiguravanje prava građana EU-a da se slobodno zaposle, rade i žive u drugim državama članicama, čime se potiče mobilnost radne snage i integracija europskog tržišta rada.
- Harmonizacija pravila i standarda: Uspostavljanje zajedničkih pravila, standarda i propisa za proizvode i usluge na unutarnjem tržištu, kako bi se osigurala zaštita potrošača, zdravlja, okoliša i pravedna konkurencija.

Politika unutarnjeg tržišta EU-a provodi se kroz zakonodavstvo EU-a, kao što su Direktive o slobodi kretanja roba, Uredbe o slobodnom kretanju usluga, Pravila o slobodnom kretanju kapitala i Pravila o slobodnom kretanju radne snage. Također se provode kroz nadzor i provedbu Europske komisije, sudskom praksom Europskog suda pravde i suradnjom između država članica. Cilj politike unutarnjeg tržišta EU-a je stvoriti poticajno okruženje za poslovanje, potaknuti konkurenciju, otvaranje novih tržišta, potrošačku zaštitu i ekonomski rast.

Ekonomski i monetarni sustav EU-a predstavlja temeljni skup politika i institucija koje se primjenjuju na europsko gospodarstvo radi postizanja ciljeva kao što su stabilnost cijena, održivi gospodarski rast, visoka razina zaposlenosti i ekonomska konvergencija među državama članicama. Glavne politike i institucije u okviru ekonomskog i monetarnog sustava EU-a uključuju sljedeće:

1. Monetarna politika: Monetarna politika EU-a vodi se od strane Europske središnje banke (ESB) s ciljem održavanja stabilnosti cijena u eurozoni. ESB donosi odluke o kamatnim stopama, upravljanju likvidnosti i drugim instrumentima monetarne politike kako bi se postigla stabilnost cijena.
2. Fiskalna politika: Fiskalna politika odnosi se na upravljanje javnim financijama u EU-u. Države članice vode vlastitu fiskalnu politiku, ali su podložne pravilima i smjernicama koja promiču fiskalnu disciplinu i koordinaciju unutar EU-a. To uključuje Pakt stabilnosti i rasta koji postavlja ograničenja u vezi s proračunskim manjkom i javnim dugom.
3. Koordinacija ekonomskih politika: Koordinacija ekonomskih politika provodi se kroz mehanizam europskog semestra. Europska komisija i Vijeće EU-a analiziraju i pružaju smjernice državama članicama u pogledu ekonomskih politika, strukturnih reformi i mjera za poticanje konkurentnosti i zapošljavanja.
4. Financijska regulacija i nadzor: EU ima okvir za regulaciju i nadzor financijskog sektora radi održavanja financijske stabilnosti. To uključuje direktive i uredbe koje se odnose na bankovni sektor, tržišta kapitala, osiguranje i druga financijska područja. Europske nadzorne agencije (poput Europskog bankovnog nadzornog tijela) nadgledaju provedbu tih propisa.

Cilj ekonomskih i monetarnih politika EU-a je postizanje stabilnog, održivog i ravnotežnog gospodarskog rasta u svim državama članicama. Ove politike i institucije nastoje osigurati konvergenciju između različitih gospodarstava, smanjiti nejednakosti i promicati blagostanje u EU-u. Važno je napomenuti da se ekonomske i monetarne politike EU-a stalno prilagođavaju kako bi se odgovorilo na izazove i promjene u gospodarstvu i financijskom sustavu.

Kohezijska politika Europske unije (EU) je politika koja ima za cilj smanjiti gospodarske i socijalne nejednakosti među regijama unutar EU-a te promicati ravnomjeran regionalni razvoj. Ova politika je jedan od glavnih alata za ostvarivanje socijalne, ekonomske i teritorijalne kohezije unutar EU-a. Glavni ciljevi kohezijske politike uključuju:

- Konvergencija: Smanjenje gospodarskih razlika između regija EU-a koje zaostaju u razvoju kako bi se postigla ravnoteža. Ova ciljana sredstva koriste se za poboljšanje infrastrukture, poticanje investicija, razvoj poduzetništva i obrazovanje u manje razvijenim regijama.
- Regionalna konkurentnost i zapošljavanje: Poticanje konkurentnosti i stvaranje radnih mjesta kroz podršku inovacijama, istraživanju i razvoju, ulaganjima u digitalnu infrastrukturu, obrazovanje i vještine te poticanje poduzetništva.
- Teritorijalna suradnja: Promicanje suradnje i povezivanja regija preko granica država članica radi poticanja zajedničkog razvoja, integracije i jačanja međusobnih veza.

Financijska sredstva koja se koriste za kohezijsku politiku dolaze iz proračuna EU-a, posebno iz Kohezijskog fonda, Europskog fonda za regionalni razvoj i Europskog socijalnog fonda. Ta sredstva dodjeljuju se regijama prema kriterijima poput BDP-a po stanovniku, nezaposlenosti ili drugim pokazateljima ekonomskog i socijalnog razvoja. Kohezijska politika također potiče partnerstvo između različitih dionika, kao što su nacionalne, regionalne i lokalne vlasti, civilno društvo, poduzetnici i akademska zajednica, kako bi se osigurala učinkovita provedba i postizanje željenih rezultata. Kroz kohezijsku politiku EU nastoji izjednačiti prilike za razvoj svih regija, smanjiti jaz između bogatijih i siromašnijih regija te osigurati održivi i inkluzivni razvoj čitavog kontinenta.

Poljoprivredna i ruralna politika Europske unije (EU) obuhvaća niz mjera i programa koji se provode radi podrške poljoprivredi, ruralnom razvoju, sigurnosti hrane i održivosti ruralnih područja unutar EU-a. Cilj ove politike je osigurati stabilnost i konkurentnost europskog poljoprivrednog sektora te promicati ravnotežu između ruralnih i urbanih područja.

Glavni elementi poljoprivredne i ruralne politike EU-a uključuju:

- Zajednička poljoprivredna politika (ZPP): ZPP je glavni instrument poljoprivredne politike EU-a i uspostavljen je kako bi osigurao stabilnost i podržao poljoprivrednike u EU-u. ZPP se sastoji od financijske potpore poljoprivrednicima, reguliranja tržišta poljoprivrednih proizvoda, ruralnog razvoja i zaštite okoliša.
- Izravna plaćanja: Europska unija pruža izravnu financijsku potporu poljoprivrednicima kako bi se kompenzirali niski prihodi, potaknula održivost poljoprivrede i osiguralo ravnoteža u ruralnim područjima.
- Tržišna politika: EU provodi mjere kako bi regulirala tržište poljoprivrednih proizvoda, uključujući intervencijske mehanizme, tarife, kvote i sustave zaštite tržišta. Cilj je osigurati stabilnost cijena, zaštitu poljoprivrednih proizvođača i sigurnost opskrbe hranom.
- Ruralni razvoj: EU provodi programe i mjere za poticanje održivog ruralnog razvoja, diversifikaciju ruralnih gospodarstava, promicanje zaposlenosti, potporu malim poljoprivrednicima, infrastrukturni razvoj i očuvanje prirodnih resursa.
- Sigurnost hrane i kvaliteta: EU ima stroge standarde sigurnosti hrane, provodi sustave kontrole i certifikacije, te promiče visoke standarde kvalitete i zaštite potrošača u poljoprivrednoj proizvodnji.

Poljoprivredna i ruralna politika EU-a podupire održivu poljoprivredu, očuvanje okoliša, ravnotežu ruralnih zajednica i pruža sigurnost hrane građanima EU-a. Financijska sredstva za ovu politiku dolaze iz proračuna EU-a, a provedba programa provodi se u suradnji s nacionalnim vlastima i poljoprivrednim sektorom.

Vanjska politika Europske unije (EU) odnosi se na način na koji EU nastoji promovirati svoje interese i vrijednosti te ostvariti vanjske ciljeve putem suradnje s drugim državama i međunarodnim organizacijama. Vanjska politika EU-a temelji se na načelima multilateralizma, demokracije, ljudskih prava, vladavine prava i održivog razvoja.

Glavni ciljevi vanjske politike EU-a uključuju:

- Očuvanje mira i sigurnosti: EU radi na promicanju mira, prevenciji sukoba, rješavanju kriza i podršci obnovi nakon sukoba. EU također sudjeluje u misijama civilne i vojne krizne uprave kako bi ojačala stabilnost u svojem susjedstvu i šire.

- Promicanje demokracije, ljudskih prava i vladavine prava: EU se zalaže za promicanje demokratskih vrijednosti, zaštitu ljudskih prava i jačanje vladavine prava u zemljama diljem svijeta. Kroz dijalog, diplomaciju, pružanje potpore civilnom društvu i političkim reformama, EU nastoji podržati demokratske procese i zaštititi temeljne slobode.
- Poticanje gospodarske suradnje i trgovine: EU je jedan od najvećih svjetskih gospodarskih aktera i promiče slobodnu trgovinu i investicije s drugim zemljama. EU potpisuje trgovinske sporazume i stvara partnerstva kako bi osigurala otvoreno, pravedno i održivo gospodarsko okruženje.
- Borba protiv klimatskih promjena i održivi razvoj: EU je predvodnik u borbi protiv klimatskih promjena i promiče međunarodnu suradnju u cilju smanjenja emisija stakleničkih plinova, zaštite okoliša i promicanja održivog razvoja.
- Jačanje regionalne suradnje i stabilnosti: EU radi na izgradnji partnerstava i jačanju suradnje s susjednim regijama, kao što su Zapadni Balkan, Istočno partnerstvo i Sredozemlje. Cilj je promicanje stabilnosti, regionalne integracije, socioekonomskog razvoja i dobrosusjedskih odnosa.

Vanjska politika EU-a provodi se kroz različite instrumente, uključujući politički dijalog, gospodarsku pomoć, humanitarnu pomoć, trgovinske sporazume, razvojnu suradnju i diplomatske napore.

Sigurnost i pravosuđe su ključni elementi politike Europske unije (EU). EU ima za cilj osigurati visoku razinu sigurnosti svojim građanima, promicati vladavinu prava i zajedničke standarde u području pravosuđa. Glavni aspekti sigurnosti i pravosuđa kao politike EU uključuju sljedeće:

1. Unutarnja sigurnost: EU radi na zaštiti unutarnje sigurnosti svojih građana kroz suradnju u borbi protiv terorizma, organiziranog kriminala, cyber kriminala, trgovine ljudima i ilegalne migracije. To uključuje jačanje suradnje između policijskih snaga i sigurnosnih agencija država članica, razmjenu informacija, usklađivanje zakonodavstva i provedbu zajedničkih operacija.
2. Vanjska sigurnost: EU također ima politiku vanjske sigurnosti koja uključuje suradnju s drugim zemljama u borbi protiv terorizma, stabilizaciju regija u sukobu, izgradnju kapaciteta partnera i podršku miru i sigurnosti na globalnoj razini. EU također

suraduje s drugim međunarodnim organizacijama, poput Ujedinjenih naroda, u rješavanju sigurnosnih izazova.

3. Pravosudna suradnja: EU promiče pravosudnu suradnju među državama članicama kako bi se osiguralo efikasno suđenje, zaštita prava, pristup pravdi i borba protiv prekograničnog kriminala. To uključuje usklađivanje zakonodavstva, razmjenu sudskih informacija, međunarodnu izručenje, zaštitu žrtava i podršku pravosudnom sustavu u državama članicama.
4. Građanske slobode i temeljna prava: EU ima obvezu zaštite građanskih sloboda i temeljnih prava svojih građana. To uključuje zaštitu prava na privatnost, slobodu izražavanja, ravnopravnost, nediskriminaciju i pristup pravdi. EU također ima agencije poput Europskog centra za borbu protiv kibernetičkog kriminala (EC3) i Europske agencije za temeljna prava (FRA) koje pružaju stručnu podršku i nadzor u tim područjima.
5. Migracija i azil: EU se bavi izazovima migracije i azila kroz usklađenu politiku koja uključuje zaštitu izbjeglica, upravljanje granicama, integraciju migranata, borbu protiv krijumčarenja ljudi i potporu zemljama koje se suočavaju s velikim prilivom migranata.

EU donosi zakonodavne akte i politike kako bi koordinirala ove aspekte sigurnosti i pravosuđa među državama članicama. Također postoje agencije, poput Europol-a i Eurojust-a, koje pružaju stručnu podršku, olakšavaju suradnju i koordinaciju između država članica u području sigurnosti i pravosuđa.

Okoliš i klimatska politika Europske unije (EU) igraju ključnu ulogu u zaštiti okoliša, održivom razvoju i borbi protiv klimatskih promjena. EU je predvodnik u globalnim naporima za smanjenje emisija stakleničkih plinova i promicanje zelene i održive ekonomije.

Glavni elementi okolišne i klimatske politike EU-a uključuju:

- Europski zeleni sporazum: Ovo je ključna inicijativa EU-a koja ima za cilj postizanje klimatske neutralnosti do 2050. godine. Sporazum obuhvaća širok spektar mjera i politika usmjerenih na smanjenje emisija stakleničkih plinova, zaštitu biodiverziteta, održivo gospodarstvo i poticanje zelene tranzicije.
- Smanjenje emisija stakleničkih plinova: EU je postavila ambiciozne ciljeve za smanjenje emisija, uključujući cilj smanjenja emisija za barem 55% do 2030. godine u

usporedbi s razinama iz 1990. godine. To se postiže kroz poticanje korištenja obnovljivih izvora energije, energetska učinkovitost, elektrifikaciju prometa i drugih sektora, te smanjenje ovisnosti o fosilnim gorivima.

- Obnovljiva energija i energetska učinkovitost: EU promiče korištenje obnovljivih izvora energije, poput vjetroelektrana, solarnih elektrana i biomase, kako bi se smanjila emisija CO₂ i povećala energetska neovisnost. Također, potiče se energetska učinkovitost kako bi se smanjila potrošnja energije i poboljšala energetska učinkovitost zgrada, industrije i prometa.
- Cirkularna ekonomija: EU promiče prelazak na cirkularnu ekonomiju, u kojoj se materijali i resursi recikliraju i ponovno koriste umjesto da se završavaju kao otpad. Cilj je smanjiti potrošnju resursa, smanjiti otpad i potaknuti održivo gospodarenje otpadom.
- Zaštita biodiverziteta i očuvanje prirode: EU se zalaže za zaštitu i obnovu prirodnih ekosustava, očuvanje bioraznolikosti te zaustavljanje gubitka staništa i vrsta. Kroz različite programe i inicijative, EU radi na očuvanju šuma, zaštiti voda, obalnih područja i zaštiti ugroženih vrsta.

4.3. Proračun Europske unije

Proračun Europske unije (EU) je financijski instrument koji određuje prihode i rashode EU-a tijekom određenog razdoblja. Proračun EU-a usvaja se na razdoblje od sedam godina, poznato kao Višegodišnji financijski okvir (VFO). „U Europskoj uniji ne postoji zajednička fiskalna politika već je proračun jedini centralizirani instrument iz njenog djelokruga. Fiskalne se politike smatraju simbolom nacionalne suverenosti, pa stoga na razini EU-a ne postoji obveza usklađivanja svih vrsta poreza.“ (Kersan – Škabić, 2012:91).

Najnoviji Višegodišnji financijski okvir koji je trenutno na snazi obuhvaća razdoblje od 2021. do 2027. godine. Ukupni proračun za taj period iznosi 1,0743 bilijuna eura. Proračun EU-a sastoji se od prihoda i rashoda

Prihodi EU-a dolaze iz različitih izvora. Najveći izvor prihoda je bruto nacionalni dohodak (BND) država članica. Također, EU prihodi ostvaruju se putem carinskih pristojbi na uvoz robe iz trećih zemalja, poreza na dodanu vrijednost (PDV) i drugih manjih izvora prihoda. Prihodi EU-a dolaze iz različitih izvora, uključujući:

- Bruto nacionalni dohodak (BND): Države članice doprinose proračunu EU-a temeljem postotka njihovog BND-a.
- Carinske pristojbe: Prihodi od uvoznih carina na robu koja ulazi u EU iz trećih zemalja.
- PDV i druge indirektno poreze: Dio PDV-a i drugih poreza na robu i usluge unutar EU-a ide u proračun EU-a.
- Sankcije i kazne: Prihodi od kazni i sankcija izrečenih poduzećima koja su prekršila pravila EU-a.
- Ostali prihodi: Financijski prihodi, prihodi od ulaganja, doprinosi partnera izvan EU-a, prihodi od EU programa i drugi izvori.

Rashodi EU-a su raspoređeni u različite kategorije i politike. Najveći dio proračuna odlazi na zajedničku poljoprivrednu politiku (ZPP) i politiku kohezije, što uključuje financiranje projekata za smanjenje regionalnih razlika i poticanje razvoja manje razvijenih regija. Ostale važne kategorije rashoda uključuju istraživanje i inovacije, obrazovanje, vanjske poslove, sigurnost i migracije te administrativne troškove EU institucija. Rashodi uključuju:

- Kohezijska politika: Sredstva koja se koriste za podršku manje razvijenim regijama, poticanje gospodarskog rasta, infrastrukture, obrazovanja i socijalne kohezije.
- Poljoprivredna politika: Financiranje zajedničke poljoprivredne politike, subvencije poljoprivrednicima, ruralni razvoj i sigurnost hrane.
- Istraživanje i razvoj: Financiranje znanstvenih istraživanja, inovacija, tehnoloških projekata i programa istraživanja.
- Vanjska pomoć: Sredstva koja se koriste za podršku zemljama izvan EU-a, razvojnoj pomoći, humanitarnoj pomoći i potpori demokratizaciji i ljudskim pravima.
- Administrativni troškovi: Financiranje rada institucija EU-a, osoblja, upravljanje, zgrade i infrastruktura.

Važno je napomenuti da proračun EU-a donosi se na temelju dogovora između država članica i Europskog parlamenta. Proračun se pregledava i ažurira tijekom svakog novog Višegodišnjeg financijskog okvira kako bi se odrazili novi prioriteti i potrebe EU-a.

Važno je napomenuti da svaka država članica plaća određeni iznos u proračun EU-a, a njihovi doprinosi temelje se na njihovom bruto nacionalnom dohotku i drugim faktorima.

Proračun EU-a ima važnu ulogu u financiranju politika i programa EU-a, promicanju gospodarskog razvoja, socijalne kohezije, ulaganju u istraživanje i inovacije te jačanju europske solidarnosti. Proračun se redovito pregledava i prilagođava tijekom VFO-a kako bi odgovorio na promjene i nove prioritete EU-a.

4.4. Europska unija danas i u budućnosti

Budućnost i uspjeh Europske unije ovise o sposobnosti suočavanja s različitim izazovima. Neke od tih izazova uključuju globalizaciju, utjecaj novih tehnologija na društvo i tržište rada, pitanja sigurnosti i porast populizma. U skladu s tim izazovima i postojećim trendovima, EU treba razviti strategije, definirati ciljeve i prioritete kako bi odgovorila na ove izazove.

Europska unija (EU) se suočava s brojnim izazovima i ima nekoliko ključnih pitanja kojima će se baviti u budućnosti. Neki od tih izazova uključuju:

- Unutarnja kohezija: EU će se morati suočiti s izazovima održavanja unutarnje kohezije među svojim članicama. Postoje razlike u ekonomskoj snazi, društvenim sustavima, političkim uvjerenjima i percepcijama. EU će morati raditi na održavanju ravnoteže između nacionalnih interesa i zajedničkih ciljeva.
- Brexit i budućnost EU-a: Odlazak Ujedinjenog Kraljevstva iz EU-a, poznat kao Brexit, predstavljao je značajan izazov za EU. Sada se mora raditi na jačanju EU-a kao cjeline, održavanju stabilnosti unutar preostalih članica i utvrđivanju budućeg odnosa s Ujedinjenim Kraljevstvom.
- Globalni položaj i uloga EU-a: U današnjem sve više globaliziranom svijetu, EU će se morati pozicionirati kao snažan i utjecajan globalni akter. To uključuje jačanje vanjske politike, rješavanje globalnih izazova kao što su klimatske promjene, migracije i sigurnost te uspostavljanje suradnje s drugim globalnim silama.
- Gospodarska stabilnost i konkurentnost: EU će se morati nositi s ekonomskim izazovima kako bi održala stabilnost i potaknula rast. To uključuje promicanje konkurentnosti, ulaganje u inovacije i digitalnu transformaciju, rješavanje nejednakosti među članicama i jačanje ekonomske i monetarne unije.
- Demokratska legitimitet: EU će morati raditi na jačanju svoje demokratske legitimnosti i povezivanju s građanima. To uključuje veću transparentnost,

participaciju građana u političkim procesima i suočavanje s problemom jaza između EU institucija i nacionalnih vlada.

U pogledu budućnosti EU-a, postoji i rasprava o jačanju integracije ili fleksibilnosti. Neki zagovaraju dublju integraciju u određenim područjima kao način za postizanje bolje učinkovitosti i djelotvornosti, dok drugi naglašavaju potrebu za većom fleksibilnošću kako bi se uzela u obzir različita nacionalna iskustva i potrebe članica.

„Budućnost procesa integracija obuhvaća sljedeće (Vlada Republike Hrvatska, 2017:5):

- zaštićena i sigurna Europa,
- prosperitetna i održiva Europa,
- socijalna Europa,
- globalno snažnija Europa“.

Europska Unija ima nekoliko potencijalnih država koje bi mogle postati članice Europske unije, odnosno oni ih nazivaju državama kandidatima. „Zahtjev za članstvo u EU može podnijeti svaka europska država čije uređenje počiva na načelima poštivanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokracije, jednakosti, vladavine prava i poštivanja ljudskih prava te prava manjina“ (Ministarstvo pravosuđa i uprave, n.d.).

Evo nekih zemalja koje su kandidatkinje za ulazak u Europsku uniju:

1. Albanija: Albanija je kandidat za članstvo u EU od 2014. godine. U tom su razdoblju otvoreni pregovori o pristupanju, ali još nije postignut značajan napredak u procesu.
2. Crna Gora: Crna Gora je kandidat za članstvo u EU od 2010. godine. Pregovori o pristupanju su započeti 2012. godine, a postignut je određeni napredak u poglavljima koja su otvorena.
3. Sjeverna Makedonija: Sjeverna Makedonija je kandidat za članstvo u EU od 2005. godine. Pregovori o pristupanju su započeti 2005. godine, a zemlja je ostvarila značajan napredak u ispunjavanju kriterija za članstvo.
4. Crna Gora: Crna Gora je kandidat za članstvo u EU od 2010. godine. Pregovori o pristupanju su započeti 2012. godine, a postignut je određeni napredak u poglavljima koja su otvorena.

5. Srbija: Srbija je kandidat za članstvo u EU od 2012. godine. Pregovori o pristupanju su započeti 2014. godine, ali napredak je bio usporen zbog različitih političkih i gospodarskih izazova.
6. Turska: Turska je službeni kandidat za članstvo u EU od 1999. godine. Pregovori o pristupanju su započeti 2005. godine, ali su napredak i daljnji koraci u procesu pristupanja bili spori i suočeni s brojnim izazovima.

Uz države kandidatkinje, postoje i države potencijalne kandidatkinje. U te države ubrajaju se Bosna i Hercegovina i Kosovo. Bosna i Hercegovina je potencijalni kandidat za članstvo u EU. Zemlja je podijeljena na dva entiteta i Brčko Distrikt te ima složen politički sustav. Bosna i Hercegovina je potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju s EU-om i provodi reforme kako bi ispunila uvjete za članstvo. Kosovo je također potencijalni kandidat za članstvo u EU. Međutim, važno je napomenuti da neke zemlje članice EU-a, uključujući Španjolsku i petu državu koja nije priznala Kosovo, ne priznaju neovisnost Kosova. Stoga status Kosova ostaje izazovan u kontekstu europske integracije.

Budućnost Europske unije (EU) je složeno pitanje koje ovisi o mnogim čimbenicima. Međutim, postoje neki trendovi i pitanja koja oblikuju rasprave o budućnosti EU-a, a neki od ključnih aspekata koji se promatraju su vezani uz reforme institucija, daljnju integraciju, geopolitički položaj, klimatske promjene i održivost i sl. Postoje različita stajališta o daljnjoj integraciji EU-a. Dok neki zagovaraju veću političku uniju i jačanje institucija EU-a, drugi preferiraju koncept "više brzina" gdje bi manje skupine zemalja napredovale brže prema dubljoj integraciji. Daljnja integracija može se odnositi na područja poput zajedničke vanjske politike, sigurnosti, socijalnih pitanja i ekonomije.

EU se suočava s izazovima u vezi s funkcioniranjem i demokratskom legitimnošću svojih institucija. Neki zagovaraju reforme kako bi poboljšali učinkovitost i odgovornost EU-a, kao i veću ulogu nacionalnih parlamenta u procesima donošenja odluka. Klimatske promjene postaju sve važnije pitanje za EU i svijet. EU ima ambiciozne ciljeve u vezi s održivošću, smanjenjem emisija stakleničkih plinova i prijelazom prema čistoj energiji. Budućnost EU-a uključuje nastavak napora u postizanju tih ciljeva, kao i promicanje održivog razvoja na globalnoj razini.

Važno je napomenuti da će budućnost EU-a ovisiti o političkoj volji zemalja članica, pregovorima, promjenama u političkom okruženju i evoluciji globalnih trendova. Očekuje se

da će se rasprave i pregovori o budućnosti EU-a nastaviti kako bi se pronašla zajednička vizija i rješenja za izazove s kojima se suočava.

4.5. Ulazak Republike Hrvatske u Europsku Uniju

Ulazak Republike Hrvatske u Europsku uniju predstavlja značajan događaj u povijesti zemlje. Ovaj proces dugotrajan je i složen, zahtijeva pažljivu analizu i pregovore kako bi se osiguralo ispunjavanje svih kriterija postavljenih od strane EU-a.

Prije nego što je Hrvatska postala članica Europske unije, morala je proći kroz niz koraka. Prvi korak bio je podnošenje zahtjeva za članstvo 2003. godine. Hrvatska je službeni zahtjev za članstvo u Europskoj uniji podnijela 21. veljače 2003. godine. Nakon toga, Europska komisija je provela detaljnu analizu pripremnih radnji i usklađenosti Hrvatske s pravnim i gospodarskim standardima EU-a.. Nakon što je Europska komisija završila svoju analizu, Hrvatska je dobila status kandidata 2004. godine. Ovaj status je bio poticaj za zemlju da provede brojne reforme i uskladi svoje zakonodavstvo s pravnom stečevinom EU-a. Ovaj proces, koji je trajao godinama, uključivao je reforme u područjima kao što su pravosuđe, borba protiv korupcije, javna uprava, gospodarstvo i zaštita okoliša.

Nakon podnošenja zahtjeva, započeo je pregovarački proces između Hrvatske i Europske unije. Pregovarački okvir za pristupanje Hrvatske usvojen je u ožujku 2005. godine. Pregovori su se vodili u 35 poglavlja, koja su obuhvaćala različita područja, kao što su pravosuđe, tržišno natjecanje, poljoprivreda, okoliš, regionalna politika itd. Pregovaračka poglavlja su otvarana i zatvarana tijekom pregovora. Za svako poglavlje, Hrvatska je morala ispuniti određene uvjete i prilagoditi svoje zakonodavstvo standardima Europske unije. Pregovaračka poglavlja su ocjenjivana i zaključivana na temelju napretka koji je Hrvatska postizala u ispunjavanju kriterija članstva. Tijekom pregovora, Europska komisija je provodila monitoring i evaluaciju napretka Hrvatske u ispunjavanju kriterija članstva. Izvješća su redovito objavljivana, a Hrvatska je dobivala preporuke i savjete o područjima u kojima je bilo potrebno napredovati.

Pregovori između Hrvatske i Europske unije završili su 30. lipnja 2011. godine, kada su sva pregovaračka poglavlja bila zaključena. Nakon toga, Europska komisija je preporučila da Hrvatska postane članica Europske unije. Pristupni ugovor između Hrvatske i Europske unije potpisan je 9. prosinca 2011. godine. Nakon potpisivanja, pristupni ugovor je morao biti

ratificiran od strane svih članica Europske unije i Hrvatskog sabora. U Hrvatskoj je održan referendum o pristupanju Europskoj uniji 22. siječnja 2012. godine. Većina glasača podržala je pristupanje, što je bio važan korak u procesu ulaska. Nakon dugogodišnjih pregovora i provedenih reformi, Hrvatska je 1. srpnja 2013. godine službeno postala 28. članica Europske unije. To je bio povijesni trenutak za Hrvatsku, koja je postala prva nova članica EU-a nakon ulaska Rumunjske i Bugarske 2007. godine.

Važno je napomenuti da je proces pristupanja svake zemlje individualan i može se razlikovati ovisno o specifičnostima i napretku svake države. Proces ulaska u Europsku uniju zahtijeva ispunjavanje određenih kriterija, usklađivanje s pravnim stečevinama EU-a i prihvaćanje vrijednosti i ciljeva Unije.

„Republika Hrvatska se ulaskom u Europsku uniju suočila s brojnim izazovima, ubrzano se pripremala za korištenje strukturnih fondova, u čemu su glavnu ulogu imale Europske investicijske banke, Europske banke za obnovu i razvoj, Hrvatska banka za obnovu i razvoj te komercijalne banke koje posluju u državi“ (Vrabec, 2016:17).

4.6. Uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj

Prije nego što Hrvatska može uvesti euro, mora zadovoljiti određene kriterije i ispunjavati ekonomske uvjete propisane u Maastrichtskom ugovoru. Ovi uvjeti uključuju stabilnost cijena, održivost javnih financija, stabilnost tečaja i dugoročne kamatne stope. Također, Hrvatska mora pristupiti Europskom tečajnom mehanizmu (ERM II) na najmanje dvije godine kako bi dokazala stabilnost tečaja svoje valute u odnosu na euro.

„Država članica EU-a mora dobiti pozitivnu ocjenu institucija EU-a – Europske središnje banke i Europske komisije – o ispunjavanju kriterija i spremnosti za nesmetano funkcioniranje u monetarnoj uniji. Jedan od kriterija – onaj o stabilnosti tečaja, koji podrazumijeva da nacionalna valuta države članice sudjeluje u tečajnom mehanizmu ERM II bez poremećaja i velikih oscilacija tečaja u odnosu na euro najmanje dvije godine – uvjetuje ukupnu dinamiku procesa uvođenja eura.“ (Hrvatska narodna banka, mrežno izdanje, 2017).

„U procesu uvođenja eura financijski posrednici snose posebnu odgovornost budući da kanaliziraju većinu utjecaja Europske monetarne unije (EMU) na hrvatsko gospodarstvo. Naime, preko njih se odvija većina transakcija s inozemstvom te se stvaraju izravne veze s financijskim institucijama i njihovim komitentima u zemljama EMU-a“ (Vrabec, 2016:20).

Uvođenje eura kao službene valute ima svoje prednosti i nedostatke. Prednosti uključuju olakšano poslovanje i trgovinu s ostalim članicama eurozone, smanjenje troškova transakcija i uklanjanje valutnih rizika. Također, euro bi mogao povećati povjerenje investitora i potaknuti veću stranu investiciju u Hrvatsku. Uvođenje eura u Republiku Hrvatsku može donijeti nekoliko prednosti:

- Olakšana trgovina:

Korištenje iste valute kao i druge zemlje Europske unije olakšava trgovinu između zemalja. Uklanjanje potrebe za konverzijom valuta smanjuje troškove i administrativna opterećenja za tvrtke koje posluju unutar EU-a.

- Stabilnost cijena:

Euro je stabilna valuta s niskom inflacijom. Uvođenje eura može pomoći u održavanju stabilnosti cijena u Hrvatskoj, što je korisno za potrošače i gospodarstvo općenito.

- Povećana konkurentnost:

Korištenje eura može povećati konkurentnost hrvatskih tvrtki na europskom tržištu. Jednostavnije poslovanje i transparentnost troškova transakcija mogu privući strane investitore i potaknuti izvoz.

- Niži troškovi transakcija:

Uvođenje eura može smanjiti troškove transakcija za građane i tvrtke koje se bave međunarodnim poslovanjem. Eliminacija troškova konverzije valuta i fluktuacija tečaja može imati pozitivan utjecaj na financijsku stabilnost i olakšati plaćanja.

- Jačanje političke povezanosti:

Uvođenje eura može pridonijeti jačanju političke povezanosti s drugim članicama EU-a. To može pomoći Hrvatskoj u jačanju diplomatskih veza i sudjelovanju u procesima donošenja odluka na europskoj razini.

Međutim, postoje i nedostaci uvođenja eura, a neki od nedostataka su:

- Gubitak monetarne neovisnosti:

Korištenje eura znači da Hrvatska gubi kontrolu nad vlastitom monetarnom politikom. Centralna banka Europske unije, Europska središnja banka (ECB), donosi odluke o

kamatnim stopama i drugim monetarnim instrumentima koji mogu utjecati na hrvatsko gospodarstvo. To može ograničiti sposobnost Hrvatske da prilagodi monetarnu politiku prema vlastitim potrebama i specifičnostima.

- Potencijalne cijene prilagodbe:

Uvođenje eura može zahtijevati prilagodbe u različitim sektorima gospodarstva, kao što su bankarstvo, financije i trgovina. Ove prilagodbe mogu biti skupi i zahtijevaju vremenski period da bi se provele, što može predstavljati izazov za neke sektore i poduzeća.

- Gubitak fleksibilnosti tečaja:

Kada zemlja koristi vlastitu valutu, ima fleksibilnost da prilagodi tečaj kako bi se nosila s ekonomskim šokovima ili promjenama konkurentske pozicije. S uvođenjem eura, Hrvatska gubi ovu fleksibilnost jer ne može samostalno utjecati na tečaj valute kako bi poboljšala svoju konkurentnost.

- Moguće povećanje cijena:

Uvođenje eura može dovesti do povećanja cijena, posebno u početnoj fazi. Prilagodba na novu valutu može rezultirati povećanjem troškova za poduzeća i trgovce, što potencijalno može biti preneseno na potrošače kroz veće cijene proizvoda i usluga.

- Ovisnost o ekonomskim politikama EU-a:

Kao članica Europske monetarne unije, Hrvatska mora slijediti ekonomske smjernice i politike koje su utvrđene na razini EU-a. To može ograničiti autonomiju Hrvatske u donošenju odluka o ekonomskim pitanjima i prilagodbama na nacionalnoj razini.

5. Rasprava

Brexit je kratica koja označava izlazak Ujedinjenog Kraljevstva (Velike Britanije i Sjeverne Irske) iz Europske unije (EU). Nakon referenduma održanog u lipnju 2016. godine, u kojem je većina britanskih birača glasovala za izlazak, proces Brexita započeo je 29. ožujka 2017. godine aktiviranjem članka 50. Ugovora o Europskoj uniji. Brexit je rezultirao pregovorima između Ujedinjenog Kraljevstva i EU o uvjetima njihovog razlaza, uključujući trgovinske odnose, migraciju, pravila konkurencije i mnoge druge aspekte. Nakon nekoliko godina pregovora, Ujedinjeno Kraljevstvo je službeno napustilo EU 31. siječnja 2020. godine. Zatim je uslijedio prijelazni period do 31. prosinca 2020. godine, tijekom kojeg su se dogovarali novi trgovinski aranžmani i odnosi između dviju strana. Brexitu se pripisuje politička, ekonomska i društvena važnost, s potencijalnim utjecajem na trgovinu, investicije, migraciju, sigurnost i političku ravnotežu u Europi. Izlazak Ujedinjenog Kraljevstva iz EU predstavlja jedan od najznačajnijih događaja u povijesti Europske unije.

Glavno pitanje koje se uvijek veže uz Brexit je koje on prednosti i nedostatke donosi Europskoj uniji i zemljama članicama? Brexit je svim državama članicama donio određene prednosti, ali i nedostatke, a prednosti i nedostatke je ostvarila i Europska unija u cjelini. Izlazak Ujedinjenog Kraljevstva iz EU omogućuje ostalim članicama EU da nastave napredovati prema dubljoj političkoj integraciji, budući da Velika Britanija često ima različite stavove o pitanjima kao što su monetarna unija, zajednička sigurnosna politika itd. Bez Velike Britanije, eurozona, koja je monetarno područje EU, može snažnije usmjeriti napore na jačanje i stabilizaciju eura kao zajedničke valute. S obzirom na to da je Velika Britanija bila poznata po svojim zahtjevima za izuzećima i pregovorima u mnogim područjima, Brexit olakšava proces donošenja odluka unutar EU i može ubrzati postizanje konsenzusa među preostalim članicama. Prednosti koje je moguće vidjeti su gubitak ekonomske snage i financijski teret. Ujedinjeno Kraljevstvo je bila jedna od najvećih ekonomija unutar EU, pa gubitak britanskog tržišta i trgovinske snage može imati negativan utjecaj na europsku ekonomiju kao cjelinu. Brexit stvara financijski teret za EU budžet. S obzirom na to da će EU izgubiti financijske doprinose Ujedinjenog Kraljevstva, druge članice EU će morati nadoknaditi taj manjak ili se smanjiti sredstva za različite programe i projekte.

Brojne su prednosti koje je Republika Hrvatska ostvarila kao zemlja članica Europske unije. Smanjenjem broja članica EU, Hrvatska može imati relativno veći utjecaj u donošenju odluka unutar EU i promoviranju svojih interesa te može usmjeriti svoje napore na ostvarivanje

bilateralnih trgovinskih sporazuma s Ujedinjenim Kraljevstvom, što može otvoriti nove trgovinske mogućnosti za hrvatske tvrtke, ali uz prednosti se javljaju nedostaci pa će tako Hrvatska izgubiti pristup financijskim sredstvima EU koja su bila dostupna putem različitih fondova i programa. To može negativno utjecati na financiranje infrastrukturnih projekata i razvojnih programa. Ujedinjeno Kraljevstvo je bilo jedan od važnih trgovinskih partnera Hrvatske unutar EU stoga Brexit može dovesti do smanjenja trgovinske razmjene između dviju zemalja i mogućih negativnih posljedica za hrvatske izvoznike.

Širenje Europske unije (EU) jedno je od najvažnijih pitanja koje oblikuje političku i gospodarsku budućnost Europe. Iako je teško predvidjeti konkretna proširenja, postoje neki izazovi i mogućnosti koje treba uzeti u obzir. Prvo, zapadni Balkan ostaje važan potencijalni kandidat za proširenje EU. Zemlje poput Srbije, Crne Gore, Sjeverne Makedonije, Albanije, Bosne i Hercegovine te Kosova izražavaju interes za pridruživanje. EU je već pokazala spremnost da podrži njihove napore u ispunjavanju kriterija pristupanja, uključujući vladavinu prava, reforme pravosuđa i borbu protiv korupcije. Međutim, proces pristupanja zahtijeva vremenski okvir, a napredak ovisi o sposobnosti tih zemalja da se nose s izazovima unutarnjih reformi. Drugo, istočnoeuropske zemlje poput Ukrajine, Moldavije i Gruzije također su izrazile želju za bližim povezivanjem s EU. Ove zemlje su uključene u Istočno partnerstvo EU, inicijativu koja promiče političku suradnju i gospodarsku integraciju. Proširenje EU na istok ima svoje izazove, uključujući geopolitičke napetosti s Rusijom i potrebu za daljnjim reformama u tim zemljama kako bi se ispunili kriteriji pristupanja. Treće, postoji mogućnost da se neke druge europske zemlje, poput Islanda i Norveške, pridruže EU. Ove zemlje već sudjeluju u Europskom gospodarskom prostoru (EEA) i povezane su s EU kroz brojne sporazume. Međutim, odluka o pridruživanju EU ostaje u rukama samih zemalja, a pitanje članstva ovisi o različitim političkim, gospodarskim i društvenim čimbenicima. Unatoč tim mogućnostima, proširenje EU nije bez izazova. EU se suočava s unutarnjim pitanjima poput jačanja institucija, poboljšanja demokracije i suočavanja s populizmom. Također, proces pristupanja zahtijeva vremenski okvir, reforme i konsenzus među postojećim članicama EU. U konačnici, budućnost širenja EU ovisi o brojnim faktorima, uključujući napredak kandidata u reformama, unutarnjim prioritetima EU i političkim voljama. Potrebno je postići ravnotežu između daljnjeg proširenja i osiguranja da se EU i njezine institucije mogu nositi s novim izazovima. U svakom slučaju, širenje EU ima potencijal za produbljivanje suradnje, jačanje demokracije i gospodarskog rasta u Europi.

Schengenski prostor je područje slobodnog kretanja ljudi među državama članicama Europske unije (EU) i nekih drugih europskih zemalja koje nisu članice EU. Naziv potječe od Schengenskog sporazuma, koji je potpisan 1985. godine u luxemburškom gradu Schengenu. U Schengenskom prostoru, države uklanjaju kontrole na unutarnjim granicama i uspostavljaju jedinstveni vanjski granični nadzor. To znači da građani država članica i drugih zemalja Schengenskog sporazuma mogu putovati unutar prostora bez potrebe za putovnicom ili vizom. Također, robe i usluge mogu slobodno kretati između zemalja članica bez carinskih ograničenja. Trenutno Schengenski prostor obuhvaća 26 zemalja. To su 22 države članice EU (Austrija, Belgija, Bugarska, Cipar, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Grčka, Hrvatska, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Mađarska, Malta, Nizozemska, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Španjolska i Švedska) te četiri zemlje koje nisu članice EU, ali su pristupile Schengenskom sporazumu (Island, Lihtenštajn, Norveška i Švicarska). Schengenski prostor promiče slobodu kretanja, olakšava turizam, trgovinu, studiranje i rad unutar prostora. Međutim, zemlje Schengena također surađuju u jačanju vanjskih granica, sigurnosnoj kontroli i zajedničkoj imigracijskoj politici kako bi se osigurala sigurnost unutar prostora.

Schengenski prostor, u koji Republika Hrvatska (RH) postala članica 2013. godine, donio je niz benefita, ali istovremeno i neke nedostatke. Sloboda kretanja ljudi, uklanjanje unutarnjih graničnih kontrola i zajednički vanjski granični nadzor predstavljaju glavne elemente Schengenskog sporazuma. Jedan od najvažnijih benefita koji je Schengenski prostor donio RH je sloboda kretanja. Hrvatski građani sada mogu putovati bez ikakvih putnih ograničenja unutar prostora, bez potrebe za putovnicom ili vizom. Ova sloboda putovanja olakšava turizam, poslovna putovanja, studiranje i rad unutar zemalja članica. Također, olakšano je sudjelovanje RH u europskim kulturnim, znanstvenim i sportskim događanjima, potičući međunarodnu suradnju i razmjenu. Schengenski prostor također pruža veću sigurnost RH. Kroz jačanje suradnje među zemljama članicama u području sigurnosti, policijske i pravosudne suradnje te razmjene informacija, Schengenski prostor pomaže u borbi protiv kriminala, terorizma i nezakonite migracije. To doprinosi poboljšanju sigurnosti građana RH. Osim toga, članstvo u Schengenskom prostoru olakšava trgovinu. Ukidanje carinskih kontrola i barijera na unutarnjim granicama pojednostavljuje protok roba između RH i drugih zemalja članica. To stvara povoljnije uvjete za trgovinske aktivnosti, potiče gospodarski rast i razvoj te omogućuje hrvatskim tvrtkama da lakše pristupe tržištima EU.

Međutim, Schengenski prostor također donosi određene nedostatke. Jedan od njih je potreba za jačanjem vanjskih granica. Kako bi se osigurala sigurnost unutar Schengenskog prostora, zemlje članice moraju surađivati u održavanju i kontroliranju vanjskih granica. To predstavlja financijski i administrativni izazov za RH kako bi osigurala učinkovitu kontrolu na svojim granicama prema zemljama koje nisu članice Schengenskog prostora. Također, Schengenski prostor može imati utjecaj na migracijske tokove. Sloboda kretanja unutar Schengenskog prostora može privući veći broj migranata, što može stvoriti pritisak na socijalne i integracijske sustave RH. Stoga je važno provoditi učinkovitu migracijsku politiku i surađivati s drugim zemljama članicama kako bi se upravljalo migracijskim tokovima. Uz to, Schengenski prostor može imati i financijske implikacije za RH. Sudjelovanje u jačanju vanjskih granica i usklađivanje s normama Schengenskog sporazuma zahtijeva određena financijska sredstva. Stoga RH mora uložiti odgovarajuće resurse u infrastrukturu, opremu i obuku osoblja kako bi osigurala učinkovito upravljanje granicama.

6. Zaključak

Europska unija (EU) je političko i ekonomsko udruženje 27 europskih država koje zajednički djeluju u cilju postizanja mira, stabilnosti, gospodarskog prosperiteta, socijalne pravde i solidarnosti među svojim članicama. EU je nastala iz ideje o ujedinjenoj Europi nakon Drugog svjetskog rata s ciljem sprječavanja budućih sukoba među europskim državama. Europska unija ima institucionalni okvir koji se sastoji od tri glavna tijela: Europske komisije, Europskog parlamenta i Vijeća Europske unije. Komisija je izvršno tijelo EU-a koje predlaže zakonodavstvo i provodi politike, dok Parlament i Vijeće donose odluke o zakonodavstvu i budžetu. Također postoje i druga tijela i agencije koja sudjeluju u radu i upravljanju EU. EU ima zajedničko tržište, koje omogućava slobodno kretanje roba, usluga, kapitala i ljudi unutar njenog područja. Osim toga, EU se bavi različitim pitanjima kao što su vanjska politika, sigurnost, zaštita okoliša, potrošačka prava, obrazovanje, istraživanje i razvoj, migracije i mnogi drugi aspekti koji utječu na živote građana. Članstvo u EU-u donosi određene prednosti i obveze za države članice, uključujući sudjelovanje u donošenju odluka i pravilima koja se primjenjuju na unutarnjem tržištu. Također, EU promiče suradnju i solidarnost među članicama te se bavi pitanjima kao što su regionalni razvoj, socijalna zaštita i ljudska prava. Važno je napomenuti da je EU složena organizacija koja se razvijala tijekom više desetljeća, te da se njezine funkcije, politike i dinamika mogu mijenjati tijekom vremena.

Izlazak Ujedinjenog Kraljevstva iz EU donosi promjene u trgovini, migraciji, sigurnosti, zakonodavstvu i drugim područjima. Njegove posljedice osjećaju se na gospodarstvu i financijskim tržištima, te utječu na radnike, poduzeća i građane. Brexit je također izazvao političke napetosti i podjele u Velikoj Britaniji. Unatoč izlasku iz EU, Ujedinjeno Kraljevstvo i dalje mora rješavati neka pitanja poput budućih trgovinskih odnosa s EU, graničnih kontrola te suradnje u području sigurnosti i obrane. Brexit je pokazao složenost procesa napuštanja EU i potrebu za prilagodbom i pregovorima u post-brexit razdoblju. Konačni utjecaj Brexita još uvijek se razvija, a njegove dugoročne posljedice bit će određene dugoročnim odnosima između Ujedinjenog Kraljevstva i Europske unije. Bez obzira na sve izazove, Brexit je značajan trenutak u europskoj povijesti koji će oblikovati budućnost Ujedinjenog Kraljevstva i Europske unije.

Uvođenje eura u Republiku Hrvatsku je značajan korak prema europskoj integraciji, s prednostima poput olakšanog poslovanja, smanjenja troškova transakcija i veće stabilnosti financijskog sustava. Međutim, zahtijeva temeljite pripreme, angažman svih relevantnih

dionika te transparentnost tijekom prijelaznog razdoblja. Upravljanje procesom uvođenja eura i postizanje potrebnih preuvjeta ključno je za ostvarivanje dugoročnih pozitivnih učinaka na hrvatsko gospodarstvo.

Ulazak Republike Hrvatske u Schengenski prostor predstavlja značajan korak za Hrvatsku i cijelu Europsku uniju. To će omogućiti slobodno kretanje ljudi, roba i usluga između Hrvatske i drugih zemalja članica Schengena. Republika Hrvatska će imati koristi od veće ekonomske integracije i olakšanog turizma, dok će se istovremeno poboljšati sigurnost granica i borba protiv kriminala. Ulazak u Schengenski prostor pokazuje da je Hrvatska ispunila visoke standarde u području schengenske pravne stečevine, sigurnosti granica i suradnje s drugim članicama EU. To je pozitivan razvoj za Hrvatsku i potvrda njezinog europskog puta.

Literatura

1. Alkier, Radnić, R. (2009). Turizam u Europskoj uniji, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Sveučilišta u Rijeci, Opatija.
2. Austrian Embassy. 20 years Austrian EU membership. Dostupno na: <https://www.austria.org/austria-in-the-eu> [pristupljeno: 17. svibnja 2023.].
3. Barić Punda, V. (2006). Hrvatska i Europska unija: Izazovi integracije. Split: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu.
4. Beširević, N., Đokić, I. & Jurić, M. (2012) Eučionica : Sve što ste htjeli znati o ulasku Hrvatske u EU. Zagreb, Europski Edukacijski Forum.
5. Bilušić, P. i dr. (2004). Peto proširenje Europske unije. Zagreb: Ministarstvo europskih integracija
6. Cerovac, M., Faulend, M., Mintas Hodak, Lj. (2010). Europska unija. Zagreb: Mate d.o.o.
7. Cerovac, M., Faulend, M., Mintas Hodak, Lj. (2011). Europska unija. Zagreb: Mate d.o.o.
8. Đerđa, D. (2007). Institucionalni ustroj izvršne i upravne vlasti u europskoj uniji, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, (1991) v. 28, br. 2, 1185-1218, Rijeka.
9. Đerđa, D. (2009). Praksa Europskog suda u postupcima javne nabave. *Hrvatska pravna revija*, 9. (7/8), 111-118. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:118:850239> [pristupljeno: 18. svibnja 2023.].
10. Europska komisija (2017) Europa u 12 lekcija. Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije.
11. Europska komisija. Proširenje EU-a. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/policies/eu-enlargement_hr [pristupljeno: 17. svibnja 2023.].
12. Hrvatska narodna banka (2017). Strategija uvođenja eura u Hrvatskoj. Dostupno na: <https://euro.hnb.hr/-/uvjeti-za-uvodenje-eura> [Pristupljeno 25. svibnja 2023.].
13. Kandžija, V., Cvečić, I. (2008). Makrosustav Europske unije. Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
14. Kersan – Škabić, I. (2012) Ekonomija Europske unije. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
15. Milošević, P. (2007). Dosadašnja i buduća proširenja Evropske unije. Beograd: Univerzitet u Beogradu.

16. Ministarstvo pravosuđa i uprave Republike Hrvatske. Koji su uvjeti za članstvo u Europskoj uniji. Dostupno na: <https://mpu.gov.hr/istaknute-teme/primjeri-pitanja-i-odgovora-za-provjeru-znanja/primjeri-pitanja-i-odgovora-za-srednju-strucnospremu/osnove-sustava-europske-unije/31-koji-su-uvjeti-za-clanstvo-u-europskojuniji/23099> [Pristupljeno: 15. svibnja 2023.].
17. Mintas- Hodak, Lj. (2010). Europska unija, Zagrebačka škola ekonomije i managementa, Mate, Zagreb.
18. Mirković M. (2016), Sukob nacionalnog i supranacionalnog, Anali Pravnog Fakulteta Univerziteta u Zenici, Zenica.
19. Musladin, M. (2012) [Europska politika proširenja i Republika Hrvatska: specifične okolnosti](#). *Medianali*, 6 (12), 105-122.
20. Politike Europske unije (2014). Kako funkcionira Europska unija? Vaš vodič kroz institucije EU-a. Dostupno na: http://publications.europa.eu/resource/cellar/9a6a89dc-4ed7-4bb9-a9f7-53d7f1fb1dae.0011.03/DOC_1 [pristupljeno: 18. svibnja 2023.].
21. Službeni list Europske unije. Ugovor o Europskoj uniji (Pročišćena verzija). Dostupno na: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0011.01/DOC_2&format=PDF [pristupljeno: 18. svibnja 2023.].
22. Vrabec, M.(2016). Monetarna politika Republike Hrvatske nakon ulaska u Europsku uniju, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
23. Vukadinović, R., Čehulić V. (2005.) Politika europskih integracija. Zagreb: Topical.